

**Metode om vilkår for leverandør av
balansetjenester og vilkår for balanseansvarlige
i samsvar med artikkel 18 nr. 1 i kommisjonsforordning
(EU) 2017/2195 om fastsettelse av retningslinjer
for balansering av elektrisk kraft**

Godkjent 12. november 2024

Innholdsfortegnelse

Fortale.....	8
DEL 1 ALLMENNE BESTEMMELSER	9
Artikkel 1 Formål og virkeområde	9
Artikkel 2 Tidsplan for implementeringen	9
Artikkel 3 Definisjoner og tolkninger	9
Artikkel 4 Elektronisk kommunikasjon	12
Artikkel 5 Unntak fra offentliggjøring av informasjon	12
DEL 2 VILKÅR FOR LEVERANDØRER AV BALANSETJENESTER.....	13
<i>KAPITTEL 1 Generelle bestemmelser</i>	13
Artikkel 6 Kvalifiseringsprosessen for å bli en leverandør av balansetjenester	13
Artikkel 7 Regler for aggregering	14
Artikkel 8 Regler for tilordning av reguleringsobjekt i stasjonsgrupper	14
Artikkel 9 Geografisk informasjon om bud	15
Artikkel 10 Markedstidsenhet	16
Artikkel 11 Krav til leveranse av balanseenergi	16
Artikkel 12 Konsekvenser ved manglende overholdelse av de vilkårene som gjelder for leverandør av balansetjenester i reservemarkeder	16
Artikkel 13 Prosess for prioritering mellom kapasitetsmarkedene for aFRR og mFRR	16
Artikkel 14 Utveksling av FRR-kapasitet mellom budområder	17
Artikkel 15 Evaluering av kapasitets- og aktiveringsmarkedet for mFRR-D	17
Artikkel 16 Informasjonsplikt om forhold som kan påvirke leveranse	18
<i>KAPITTEL 2 Vilkår for kapasitetsmarkedet for aFRR</i>	19
Artikkel 17 Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for aFRR	19

Artikkel 18 Frister for kapasitetsmarkedet for aFRR	19
Artikkel 19 Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for aFRR	20
Artikkel 20 Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for aFRR	21
Artikkel 21 Spesialkjøp og ekstra kjøp i kapasitetsmarkedet for aFRR	22
Artikkel 22 Alternative fremgangsmåter i kapasitetsmarkedet for aFRR	22
Artikkel 23 Bytte av leveransepunkt for forpliktelser gitt gjennom kapasitetsmarkedet for aFRR	23
Artikkel 24 Overføring av forpliktelser for leveranse av aFRR-kapasitet	23
Artikkel 25 Tildeling av volum aFRR-balanseenergi	24
Artikkel 26 Innsending av informasjon i kapasitetsmarkedet for aFRR	24
Artikkel 27 Fastsettelse av aktivert volum og prissetting av aFRR-balanseenergi	24
Artikkel 28 Avregning av levert aFRR-kapasitet	24
Artikkel 29 Avregning av levert aFRR-balanseenergi	25
Artikkel 30 Avregning av aFRR-kapasitet som ikke er levert	25
Artikkel 31 Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i kapasitetsmarkedet for aFRR	26
KAPITTEL 3 Vilkår for kapasitetsmarkedet for mFRR	27
Artikkel 32 Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR	27
Artikkel 33 Frister for kapasitetsmarkedet for mFRR	27
Artikkel 34 Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR	28
Artikkel 35 Begrensninger i bud i kapasitetsmarkedet for mFRR	29
Artikkel 36 Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for mFRR	30
Artikkel 37 Spesialkjøp og ekstra kjøp i kapasitetsmarkedet for mFRR	30
Artikkel 38 Alternative fremgangsmåter i kapasitetsmarkedet for mFRR	31
Artikkel 39 Bytte av leveransepunkt for forpliktelser gitt gjennom kapasitetsmarkedet for mFRR	

Artikkel 40 Overføring av forpliktelser for leveranse av mFRR-kapasitet	31
Artikkel 41 Innsending av informasjon i kapasitetsmarkedet for mFRR	32
Artikkel 42 Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR	33
Artikkel 43 Avregning av levert mFRR-kapasitet	33
Artikkel 44 Avregning av mFRR-kapasitet som ikke er levert	34
Artikkel 45 Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i kapasitetsmarkedet for mFRR	34
KAPITTEL 4 Vilkår for kapasitetsmarkedet for mFRR-D	35
Artikkel 46 Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	35
Artikkel 47 Frister for kapasitetsmarkedet for mFRR-D	35
Artikkel 48 Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	36
Artikkel 49 Bud med begrensninger i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	37
Artikkel 50 Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	38
Artikkel 51 Ekstra kjøp i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	38
Artikkel 52 Innsending av informasjon i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	39
Artikkel 53 Bytte av leveransepunkt for forpliktelser gitt gjennom kapasitetsmarkedet for mFRR-D	39
Artikkel 54 Overføring av forpliktelser for leveranse av mFRR-D-kapasitet	39
Artikkel 55 Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	40
Artikkel 56 Avregning av levert mFRR-D-kapasitet	40
Artikkel 57 Avregning av mFRR-D-kapasitet som ikke er levert	41
Artikkel 58 Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	42
KAPITTEL 5 Vilkår for aktiveringsmarkedet for mFRR	43
Artikkel 59 Krav til deltagelse i aktiveringsmarkedet for mFRR	43
Artikkel 60 Tjenesteutsetting av aktivering av mFRR-balanseenergi	43

Artikkel 61 Frister for aktiveringsmarkedet for mFRR	44
Artikkel 62 Krav til bud og budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR	44
Artikkel 63 Aksept av bud i aktiveringsmarkedet for mFRR	47
Artikkel 64 Generelle krav til aktivering av bud for mFRR-balanseenergi	47
Artikkel 65 Ordinære aktiveringsprosesser for mFRR-balanseenergi	48
Artikkel 66 Andre aktiveringsprosesser for mFRR balanseenergi	49
Artikkel 67 Fastsettelse av pris i aktiveringsmarkedet for mFRR	49
Artikkel 68 Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR	50
Artikkel 69 Informasjon om pris og volum av mFRR-balanseenergi	50
Artikkel 70 Alternative fremgangsmåter i aktiveringsmarkedet for mFRR	51
Artikkel 71 Tildeling av volum mFRR-balanseenergi	51
Artikkel 72 Avregning av levert mFRR-balanseenergi	51
Artikkel 73 Avregning av mFRR-balanseenergi som ikke er levert	52
Artikkel 74 Konsekvenser for leverandør av balansetjenester i aktiveringsmarkedet for mFRR ved manglende overholdelse av vilkårene	52
KAPITTEL 6 Vilkår for aktiveringsmarkedet for mFRR-D	54
Artikkel 75 Krav til deltakelse i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	54
Artikkel 76 Tjenesteutsetting av aktivering av mFRR-D	55
Artikkel 77 Frister for aktiveringsmarkedet for mFRR-D	55
Artikkel 78 Krav til bud og budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	55
Artikkel 79 Aksept og fastsettelse av pris for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	57
Artikkel 80 Aktivering av bud for mFRR-D balanseenergi	58
Artikkel 81 Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	59
Artikkel 82 Informasjon om pris og volum av mFRR-D balanseenergi	60
Artikkel 83 Alternative fremgangsmåter i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	60

Artikkel 84 Tildeling av volum mFRR-D-balanseenergi	60
Artikkel 85 Avregning av levert mFRR-D-balanseenergi	60
Artikkel 86 Avregning av mFRR-D balanseenergi som ikke er levert	61
Artikkel 87 Konsekvenser for leverandør av balansetjenester i aktiveringsmarkedet for mFRR-D ved manglende overholdelse av vilkårene	62
DEL 3 VILKÅR FOR BALANSEANSVARLIGE	63
Artikkel 88 Balanseansvar	63
Artikkel 89 Krav for å bli balanseansvarlig	63
Artikkel 90 Krav til at balanseansvarlig er økonomisk ansvarlig for sine ubalanser	64
Artikkel 91 Krav til avregningsdata og -struktur for å beregne ubalanser	64
Artikkel 92 Regler for å endre posisjon før og etter lukketid på intradagmarkedet	64
Artikkel 93 Avgrensning av et ubalanseområde	65
Artikkel 94 Balanseavregningsperiode	65
Artikkel 95 Beregning av ubalanser	65
Artikkel 96 Fastsettelse av dominerende reguleringsretning	66
Artikkel 97 Beregning av ubalansepris	67
Artikkel 98 Verdien av unngått aktivering	67
Artikkel 99 Insentivkomponent	67
Artikkel 100 Avregning av ubalanser	68
Artikkel 101 Ferdigstillelse av balanseavregningen	68
Artikkel 102 Avregning av ytterligere kostnader	68
Artikkel 103 Konsekvenser for balanseansvarlige ved manglende overholdelse av vilkårene	69
Delegering av oppgaver	69
Artikkel 104 knyttet til balanseavregningen	69

Fortale

- (1) Forordning (EU) 2017/2195 av 23. november 2017 om fastsettelse av retningslinjer for balansering av elektrisk kraft (EB) gjelder som norsk forskrift i henhold til forskrift om vilkår for tilgang til nett for utveksling av elektrisk kraft over landegrensene § 1. Forordningens artikkel 18 stiller krav om metode om vilkår for leverandør av balansetjenester og vilkår for balanseansvarlige. Denne metoden er en endret versjon av vilkår for leverandør av balansetjenester og vilkår for balanseansvarlige som ble godkjent 15. januar 2024.
- (2) EB artikkel 18 krever at TSO-en skal utarbeide et forslag til vilkår for leverandør av balansetjenester og vilkår for balanseansvarlige. Vilkårene skal i henhold til EB artikkel 5 nr. 4 bokstav c godkjennes av Reguleringsmyndigheten for energi (RME) i medhold av energiloven og EB.
- (3) Vilkår for FCR og FFR inngår ikke i denne metoden siden disse reservemarkedene faller utenfor definisjonen av balansekapasitet i EB artikkel 2 nr. 5.
- (4) I samsvar med EB artikkel 10 har endrede vilkår vært på offentlig høring i en periode på minst én (1) måned.
- (5) Denne metoden skal publiseres etter godkjenning i henhold til EB artikkel 7.
- (6) I samsvar med EB artikkel 18 nr. 9 skal Statnett overvåke at alle parter oppfyller kravene som fastsettes i vilkårene for balansering i de norske budområdene.

DEL 1

ALLMENNE BESTEMMELSER

Artikkel 1

Formål og virkeområde

1. Formålet med EB er blant annet å fremme effektiv konkurranse, likebehandling og åpenhet i balansemarkedene, forbedre effektiviteten ved balansering, fremme mulighetene for å utveksle balansetjenester, lette deltakelsen for fornybare energikilder og tilrettelegge for deltakelse av laststyring, også gjennom aggregering.
2. Denne metoden fastsetter vilkår for balansering i det norske kraftsystemet i samsvar med EB artikkel 18. Dette omfatter vilkår for leverandør av balansetjenester, herunder vilkår for aFRR-kapasitetsmarked, kapasitets- og aktiveringsmarked for mFRR og kapasitets- og aktiveringsmarked for mFRR-D. I tillegg fastsetter metoden vilkår for balanseansvarlige.

Artikkel 2

Tidsplan for implementeringen

1. Disse vilkår skal være fullt iverksatt ved innføringen av automatisert balansering og senest innen 11. mars 2025.
2. Statnett skal sikre at vilkårene i dette dokumentet blir gjort gjeldende i avtaler mellom Statnett og leverandør av balansetjenester og balanseansvarlige.
3. Statnett skal publisere avtalene senest én (1) måned før de tas i bruk.

Artikkel 3

Definisjoner og tolkninger

1. I disse vilkår gjelder definisjonene fastsatt i EB artikkel 2.
2. Videre gjelder følgende definisjoner i disse vilkår:
  - a. «andre aktiveringsprosesser» er periodeskiftaktivering, raskere aktivering av bud og tidlig deaktivering av bud,
  - b. «aktiveringstid» er den tiden det tar fra leverandør av balansetjenester mottar bestilling fra Statnett til leverandøren har aktivert budet,
  - c. «balanseregulering» er aktivering av balansetjenester for å korrigere eller redusere ubalansen i et eller flere budområder,
  - d. «bud» er et spesifisert kvantum og pris for opp- eller nedregulering per tidsenhet,

- e. «budkvantum» er budets leveranse eller anskaffet reservekapasitet i effekt i MW,
- f. «budpris» er tilbudt pris i et bud fra leverandør av balansetjenester,
- g. «budområde» er et geografisk avgrenset område hvor markedsdeltakerne kan handle energi uten tildeling av handelskapasitet,
- h. «deaktiveringstid» er tiden det tar for leverandør av balansetjenester å avslutte aktiveringen og være tilbake i normal drift. Deaktivering skal skje når en aktiveringsperiode løper ut, med mindre Statnett har informert om noe annet,
- i. «dominerende reguleringsretning» er retningen for netto regulert energivolum i en markedstidsenhet,
- j. «driftsdøgn» er det døgnet budets leveranse skjer,
- k. «driftstime» er den timen budets leveranse skjer,
- l. «eksklusive bud» er ulike kombinasjoner av budkurver med ulike budkvantum og priser der kun ett av disse kan velges,
- m. «eksterne kommersielle handelsplaner» er handel på døgn- og intradagmarkedet,
- n. «Fifty Nordic Market Management System» er et felles nordisk markedssystem for kapasitetsmarkedene for aFRR og mFRR,
- o. «FiftyWeb» er en alternativ kanal for å sende inn systemdata og produksjonsplaner og anmelde bud i aktiveringsmarkedet for mFRR,
- p. «flaskehals» er en situasjon som oppstår når utvekslingsbehovet i nettet overstiger overføringsgrensen,
- q. «heartbeat» er en tom aktiveringsmelding som Statnett sender ut periodisk til budgivere for å verifisere at disse er tilgjengelige for aktivering av bud,
- r. «hviletid» er minimum antall markedstidsenheter som reserven ikke kan aktiveres på nytt etter en aktivering,
- s. «interne kommersielle handelsplaner» er bilateral handel innenfor samme budområde,
- t. «lukketid» er tidspunktet da det ikke lenger er tillatt å melde inn eller oppdatere bud i det aktuelle reservemarkedet,
- u. «marginalpris» er prising hvor alle aksepterte bud av samme produkt får samme pris per MW. Prisen fastsettes av siste aksepterte bud i prisrekkefølge,
- v. «markedssegment» er en samling av markedstidsenheter som leverandør av balansetjenester skal gi bud for. Markedssegmentet er forhåndsdefinert av Statnett. Markedssegmenter er avgrenset av definerte tidspunkt i døgnet og type dag, for eksempel hverdag og helg. Leverandørene sitt bud skal gjelde for et gitt markedssegment gjennom hele leveranseperioden,
- w. «markedstidsenhet» er det korteste tidsintervallet markedsprisen fastsettes for, som skal være minst like kort som balanseavregningsperioden,
- x. «nedregulering» er minsket kraftproduksjon og/eller økt kraftforbruk,

- y. «nettavregningsområde» er et fysisk område der forbruk og/eller produksjon og utveksling kan måles,
- z. «oppregulering» er økt kraftproduksjon og/eller minsket kraftforbruk,
- æ. «pay-as-bid» er prising hvor leverandør av balansetjenester får betalt i henhold til sin budpris, uavhengig av priser på andre aksepterte bud,
- ø. «ordinære aktiveringsprosesser» er planlagte aktiveringer og direkteaktiveringer,
- å. «reguleringsobjekt» er en enhet for produksjon, forbruk eller energilagring som kan reguleres opp og/eller ned,
- aa. «reguleringsretning» er retning på en regulering, som kan være oppregulering og nedregulering,
- bb. «spesialkjøp» er de tilfeller der lokale nettforhold eller andre hensyn kan medføre at det inngås kontrakter til høyere priser enn marginalpris, og der avregning skjer til budpris,
- cc. «stasjonsgruppe» er ett enkelt reguleringsobjekt eller en samling av reguleringsobjekter som brukes til anmelding og aktivering av bud i reservemarkeder, og innrapportering av systemdata og produksjonsplaner,
- dd. «systemregulering» er aktivering av balansetjenester til å avlaste flaskehals og nettbegrensninger internt i budområder, håndtere feilsituasjoner, håndtere spenningsproblemer eller håndtere andre spesielle hendelser,
- ee. «varighet» er maksimalt antall markedstidsenheter som reserven kan aktiveres sammenhengende,
- ff. «volum» angir levert eller anskaffet eller avregnet reserve i energi i MWh,
- gg. «åpningstid» er tidspunktet da markedet åpnes for budgiving.

3. Videre gjelder følgende, om ikke annet kommer frem av sammenhengen:

- a. Entallsform inkluderer flertallsform og omvendt,
- b. Inndelingen er gjort for å forenkle lesingen og påvirker ikke tolkningen av disse vilkår,
- c. Henvisning til lovgivning skal inkludere eventuelle endringer, utvidelser eller nye utgaver når disse trer i kraft,
- d. Henvisning til «artikler» uten henvisning til EB eller annen forordning viser til artikler i disse vilkårene.

4. Følgende forkortelser er brukt i vilkårene:

- a. aFRR: frekvensgjenopprettingsreserver med automatisk aktivering,
- b. mFRR: frekvensgjenopprettingsreserver med manuell aktivering,
- c. mFRR-D: frekvensgjenopprettingsreserver med manuell aktivering, for driftsforstyrrelser,
- d. FNMMMS: Fifty Nordic Market Management System, som definert i nr. 2 bokstav g i denne artikkel.

Artikkel 4

Elektronisk kommunikasjon

1. Leverandør av balansetjenester skal sende meldinger til Statnett, deriblant kapasitets- og aktiveringsbud, elektronisk over den krypterte kommunikasjonsstandard Energy Communication Platform.
2. Leverandør av balansetjenester skal sikre at produksjonsplaner og systemdata sendes i henhold til forskrift om systemansvaret i kraftsystemet (fos) § 8a med tilhørende retningslinjer.
3. Et alternativ til Energy Communication Platform er å benytte webbaserte løsninger anvist av Statnett, som FiftyWeb eller FNMMS.
4. Balanseansvarlig skal rapportere handelsvolum for interne og eksterne kommersielle handelsplaner ved bruk av standardisert e-post protokoll eller webservice.

Artikkel 5

Unntak fra offentliggjøring av informasjon

Statnett skal ikke offentliggjøre informasjon om budpriser og volumer for de enkelte bud i kapasitetsmarked for aFRR, kapasitetsmarked for mFRR, kapasitetsmarked for mFRR-D, aktiveringsmarked for mFRR-D og aktiveringsmarked for mFRR, i tråd med RMEs godkjenning av søknad om unntak i henhold til EB artikkel 12 nr. 4.

DEL 2

VILKÅR FOR LEVERANDØRER AV BALANSETJENESTER

KAPITTEL 1

Generelle bestemmelser

Artikkel 6

Kvalifiseringsprosessen for å bli en leverandør av balansetjenester

1. Statnett skal etablere en prosess for å kvalifisere leverandører av balansetjenester og skal sikre at alle foretak som kvalifiseres som leverandører av balansetjenester oppfyller de krav som er fastsatt i denne artikkelen.
2. Foretak som søker om å bli kvalifisert som leverandør av balansetjenester (heretter kalt søker) skal oppfylle følgende krav:
  - a. Søker skal inneha en omsetningskonsesjon fra RME.
  - b. Søker skal ha inngått avregningsavtale for balansetjenester med eSett.
  - c. Søker skal ha inngått avtale for leverandør av balansetjenester med Statnett.
  - d. Søker skal være registrert i Ediel-portalen.
  - e. Søker skal ha etablert Fifty-bruker.
  - f. Søker skal ha opprettet og ha fått godkjent nødvendig kommunikasjon i henhold til artikkel 4.
  - g. Søker skal være balanseansvarlig for reguleringsobjekt som skal delta, eller ha inngått avtale med balanseansvarlig i målepunktet hvor reguleringsobjekt er lokalisert.
  - h. Avtale beskrevet i nr. 2 bokstav g skal regulere kompensasjon for energi knyttet til levering av balansetjenester. Avtalen skal sikre at det foretak som er ansvarlig for øvrig energihandel knyttet til målepunktet blir kompensert av leverandør av balansetjenester ved aktivering av oppregulering, samt at leverandør av balansetjenester blir kompensert ved aktivering av nedregulering.
3. Foretak som søker om å bli kvalifisert som leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende krav knyttet til reguleringsobjekt:
  - a. Søker skal selv være eier av reguleringsobjektet eller ha inngått avtale med kunde om å disponere reguleringsobjektet registrert på målepunktet hvor reguleringsobjektet er lokalisert.
  - b. Reguleringsobjekt skal være prekvalifisert i henhold til forordning 2017/1485 av 2. august 2017 om fastsettelse av retningslinjer for drift av transmisjonsnett for elektrisk

kraft (SO) artikkel 159. Prekvalifisering er en egen prosess med et eget søknads- og saksbehandlingsløp.

- c. Reguleringsobjektet skal være tilordnet en stasjonsgruppe som beskrevet i artikkel 8.
4. Dersom foretaket som søker å bli kvalifisert som leverandør av balansetjenester har reguleringsobjekt som er med i ordning for redusert tariff for fleksibelt forbruk eller har avtale om tilknytning på vilkår, skal foretaket legge frem dokumentasjon på at foretaket:
  - a. Har informert berørt nettselskap i forkant av søknad om deltagelse i kapasitets- og aktiveeringsmarkedet for mFRR og mFRR-D.
  - b. Har informasjonsutveksling og avtale med berørt nettselskap om eventuelle varslingsrutiner for volum som får tilslag i kapasitets- og aktiveringsmarkedet.
5. Foretak som søker om å bli kvalifisert som leverandør av balansetjenester skal oversende til Statnett en signert avtale i henhold til skjema utarbeidet av Statnett som bekrefter at foretaket aksepterer de til enhver tid gjeldende vilkår for leverandør av balansetjenester og vilkår for balanseansvarlige.
6. Søker skal kunne dokumentere at kravene i nr. 2, nr. 3 og dersom relevant nr. 4 i denne artikkel er oppfylt.
7. Statnett skal fortløpende behandle mottatte søknader. Dersom søknaden er mangelfull, skal søker informeres om dette og gis veiledning om manglene ved søknaden, uten ugrunnet opphold og senest innen fire (4) uker.
8. Når Statnett har mottatt komplett søknad, skal søknaden behandles og søkeren informeres om vurderingen, uten ugrunnet opphold og senest innen åtte (8) uker.

Artikkel 7

Regler for aggregering

1. Statnett skal tillate aggregering av forbruksanlegg, energilagringsanlegg og kraftproduksjonsanlegg, for å tilby balansetjenester.
2. Aggregering foretas ved at reguleringsobjekt samles i stasjonsgrupper i henhold til artikkel 8.

Artikkel 8

Regler for tilordning av reguleringsobjekt i stasjonsgrupper

1. Leverandør av balansetjenester som leverer bud for aFRR, mFRR eller mFRR-D, skal ha prekvalifiserte reguleringsobjekt som inngår i en stasjonsgruppe.
2. Statnett skal ha rett til å sette følgende betingelser for å samle reguleringsobjekt i en stasjonsgruppe:

- a. Reguleringsobjektene i en stasjonsgruppe skal være innenfor samme budområde.
  - b. Reguleringsobjektene i en stasjonsgruppe skal ha samme balanseansvarlig.
  - c. Reguleringsobjektene skal være prekvalifisert i henhold til SO artikkel 159.
  - d. Det skal ikke være begrensninger i overføringskapasiteten mellom reguleringsobjekter i samme stasjonsgruppe. Statnett skal ha rett til å gi unntak etter en individuell vurdering basert på reguleringsobjektens egenskaper og forhold i nettet i det aktuelle området.
  - e. Reguleringsobjekter fra forbruk og produksjon skal ikke tilhøre samme stasjonsgruppe.
  - f. Ulike produksjonsteknologier skal ikke tilhøre samme stasjonsgruppe.
  - g. Reguleringsobjekter fra energilagring skal inngå i egen stasjonsgruppe. Etter vurdering basert på planlagt bruk av reguleringsobjektet kan energilagringssenheten inngå i stasjonsgruppe sammen med enten produksjon eller forbruk.
3. Leverandør av balansetjenester skal melde inn informasjon til Statnett om nytt reguleringsobjekt, endret eller fjernet reguleringsobjekt eller endring i balanseansvar.
  4. Statnett skal tilordne reguleringsobjektene til stasjonsgrupper og informere leverandør av balansetjenester eller søker i henhold til artikkel 6 nr. 2 om inndelingen senest åtte (8) uker etter at Statnett mottar informasjon fra leverandør av balansetjenester.
  5. Statnett skal ha rett til å kreve endring av inndelingen i stasjonsgrupper med fire (4) ukers varsel i tilfellene beskrevet i dette nr. bokstav a-c. Statnett skal ha gjennomført ny inndeling innen åtte (8) uker etter sendt varsel.
    - a. Dersom det oppstår varige endringer i nettet i det aktuelle området.
    - b. Dersom det oppstår behov for endring av gruppering i forbindelse med automatisert balansering eller flaskehalshåndtering.
    - c. Ved revurdering av prekvalifiseringen til reguleringsobjektene i henhold til SO artikkel 159.

Artikkel 9

Geografisk informasjon om bud

1. Budområdene i markedene for balansetjenester skal til enhver tid følge gjeldende budområder i døgnet.
2. Bud i kapasitetsmarked for aFRR, kapasitetsmarked for mFRR, kapasitetsmarked for mFRR-D, aktiveringsmarked for mFRR-D og aktiveringsmarked for mFRR skal inneholde informasjon om stasjonsgruppe.

Artikkel 10

Markedstidsenhet

1. Markedstidsenhet for kapasitetsmarked for aFRR, kapasitetsmarked for mFRR og kapasitetsmarked for mFRR-D skal være seksti (60) minutter.
2. Markedstidsenhet for budgivning og aktivering i aktiveringsmarked for mFRR og aktiveringsmarked for mFRR-D skal være femten (15) minutter.

Artikkel 11

Krav til leveranse av balanseenergi

Leverandør av balansetjenester skal i sanntid arbeide for å regulere i henhold til aktivert budkvantum, og vil være økonomisk ansvarlig for avvik i leveranse.

Artikkel 12

Konsekvenser ved manglende overholdelse av de vilkårene som gjelder for leverandør av balansetjenester i reservemarkeder

1. Statnett skal ha rett til å ekskludere leverandør av balansetjenester fra deltakelse i det aktuelle reservemarkedet dersom leverandør av balansetjenester unnlater å oppfylle sine forpliktelser som fastsatt i markedsvilkårene.
2. Statnett skal ha rett til å avkorte betalingen eller fakturere til leverandør av balansetjenester ved avvik fra forpliktelser, slik det er fastsatt i artikkel 30, artikkel 44, artikkel 57, artikkel 73 og artikkel 86.

Artikkel 13

Prosess for prioritering mellom kapasitetsmarkedene for aFRR og mFRR

1. Statnett skal ha følgende prosess for prioritering mellom kapasitetsmarkedene for aFRR og mFRR:
  - a. Bud for mFRR-kapasitet skal kunne kobles til bud for aFRR-kapasitet slik at leverandør av balansetjenester skal kunne gi bud for samme volum i begge kapasitetsmarkedene.
  - b. Leverandør av balansetjenester skal gi bud for hvert marked og det skal være separat prising i kapasitetsmarked for aFRR og i kapasitetsmarked for mFRR. Bud for samme volum i begge markeder skal markeres i budgivningen som eksklusive budgrupper på tvers av markeder. Bud med kobling mellom markeder kan ikke kombineres med blokkbud.

- c. Bud med kobling mellom markeder skal tildeles kapasitetsmarked for aFRR som det primære markedet.
  - i. Dersom budet aksepteres i kapasitetsmarked for aFRR skal budet automatisk utgå fra markedsklareringen for kapasitetsmarked for mFRR.
  - ii. Dersom budet ikke aksepteres i kapasitetsmarked for aFRR skal budet automatisk bli med i markedsklareringen for kapasitetsmarked for mFRR.

Artikkel 14

Utveksling av FRR-kapasitet mellom budområder

1. Statnett skal ha rett til å dekke inn reservebehovet for et budområde fra et annet budområde, dersom tilgjengelig overføringskapasitet mellom budområdene er tildelt gjennom kapasitetsmarkedene for aFRR og mFRR. Tildelingen av overføringskapasitet skal gjøres i tråd med metode i henhold til EB artikkel 41 nr. 1.
2. Statnett skal optimalisere kjøp på tvers av budområder basert på bud for balansekapasitet for aFRR og mFRR, ønskede kjøpsvolum og beregnet kostnad for tildeling av overføringskapasitet for utveksling balansekapasitet for aFRR og mFRR mellom budområder.
3. Statnett skal ha rett til å tildele maksimalt ti prosent (10 %) av overføringskapasiteten mellom to budområder til å utveksle balansekapasitet for aFRR og mFRR. Ved manglende oppfyllelse av det etterspurte kjøpsvolumet i et budområde, har Statnett rett til å øke grensen frem til det etterspurte kjøpsvolumet dekkes, men maksimalt opp til tjue prosent (20 %), i tråd med metode i henhold til EB artikkel 41 nr. 1.
4. Statnett skal først tildele overføringskapasitet til kapasitetsmarkedet for aFRR, og deretter til kapasitetsmarkedet for mFRR.

Artikkel 15

Evaluering av kapasitets- og aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Statnett skal løpende evaluere bruk, utforming og virkningen av kapasitetsmarkedet og aktiveringsmarkedet for mFRR-D.
2. Statnett skal hvert kvartal oversende RME en oversikt over aktiveringer av mFRR-D med tilhørende klassifisering og begrunnelse for aktiveringen, i tråd med artikkel 80 nr. 8.
3. Statnett skal senest innen femten (15) måneder etter driftsettelse av kapasitetsmarkedet og aktiveringsmarkedet for mFRR oversende RME en skriftlig evaluering av den samlede virkningen av markedene for mFRR-D. Evalueringen skal være basert på tolv (12) måneders drift av markedene.

Artikkel 16

Informasjonsplikt om forhold som kan påvirke leveranse

Leverandør av balansetjenester skal informere Statnett umiddelbart om forhold som kan påvirke deres leveranser.

KAPITTEL 2

Vilkår for kapasitetsmarkedet for aFRR

Artikkel 17

Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende vilkår for deltakelse i kapasitetsmarkedet for aFRR:
  - a. Full aktiveringstid for aFRR skal være fem (5) minutter. For å delta i kapasitetsmarkedet for aFRR må leverandør av balansetjenester sikre at reguleringer blir fullt ut aktivert maksimalt fem (5) minutter etter bestillingstidspunktet.
  - b. Statnett skal ha rett til å fastsette ytterlige krav for deltakelse i kapasitetsmarkedet for aFRR i avtalen mellom Statnett og leverandør av balansetjenester, om følgende tekniske spesifikasjoner:
    - i. Krav til kommunikasjonsløsning for aktivering av bud,
    - ii. Krav til parametere og nøyaktighet for leveransen,
    - iii. Krav til innsending av sanntidsdata fra leverandør av balansetjenester,
    - iv. Krav til kvalitet og nøyaktighet på målinger.
  - c. Aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for aFRR skal være fullt tilgjengelig for aktivering for hele den avtalte leveringsperioden, eventuelt kan leverandøren av balansetjenester overføre sin forpliktelse til en annen leverandør av balansetjenester i tråd med artikkel 24.
  - d. For felleseide anlegg skal bud i kapasitetsmarkedet for aFRR registreres av kun én (1) leverandør av balansetjenester.

Artikkel 18

Frister for kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Statnett skal anskaffe aFRR-kapasitet i en daglig auksjon dagen før driftsdøgnet, med følgende tidsfrister:
  - a. Åpningstid skal være syv (7) dager før driftsdøgnet (D-7) kl. 00:00 CET.
  - b. Lukketid skal være dagen før driftsdøgnet (D-1) kl. 07:30 CET.

2. Statnett skal publisere informasjon om de volumer aFRR-kapasitet som skal kjøpes inn i markedssystemet FNMMS ved åpning av budgivning. Informasjonen skal oppdateres fortløpende.
3. Etter budgivningens lukketid skal budene være bindende og kan ikke oppdateres eller trekkes.
4. Statnett skal informere den enkelte budgiver om resultatet av auksjonen elektronisk umiddelbart etter auksjonen.
5. Statnett skal publisere resultat av auksjonen innen kl. 09:00 CET. Dersom feil oppstår og Statnett iverksetter alternative fremgangsmåter i henhold til artikkel 22, skal publisering skje uten ugrunnet opphold.

Artikkel 19

Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Statnett stiller krav til at leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende for budgivning i kapasitetsmarkedet for aFRR:
  - a. Budet skal leveres elektronisk i henhold til Statnett sin spesifikasjon,
  - b. Budet skal leveres per stasjonsgruppe og budområde,
  - c. Budet skal leveres separat for opp- og nedregulering,
  - d. Budet skal leveres per markedstidsenhet,
  - e. Tilbudt aFRR-kapasitet kan ikke inngå i andre forpliktelser.
2. Statnett stiller krav til at bud i kapasitetsmarkedet for aFRR skal angi:
  - a. Budkvantum i MW,
  - b. Pris i euro per MWh,
  - c. Reguleringsretning,
  - d. Hvilken markedstidsenhet budet gjelder,
  - e. Delbarhet,
  - f. Type bud (enkelt, blokk, budkurve),
  - g. Lokalisering i form av stasjonsgruppe og budområde.
3. Statnett stiller følgende krav til budkvantum:
  - a. Minste budkvantum skal være 1 MW, med trinn på 1 MW.

- b. Budkvantum på 50 MW eller mindre kan være udelelige eller delelige i trinn på 1 MW. Bud skal regnes som delbare med mindre leverandør av balansetjenester spesifiserer unntak.
  - c. Budkvantum større enn 50 MW skal være delbare i trinn på 1 MW.
4. Statnett skal ha rett til å stille krav om oppdeling av et bud av hensyn til lokalisering i nettet og budets størrelse.
5. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å benytte blokkbud for påfølgende markedstidsenheter, forutsatt at de har samme effekt i MW, reguleringsretning, budområde og pris.
6. Eksklusive bud skal kunne legges inn i form av en budkurve der bare ett bud innen gruppen av bud som danner budkurven kan bli kjøpt. Følgende gjelder for budkurver:
  - a. Kombinasjoner av budkurver skal gjelde for de samme markedstidsenhetene,
  - b. Budkurver skal leveres separat for oppregulering og nedregulering,
  - c. Budkurver kan ikke kombineres med blokkbud i henhold til nr. 5 i denne artikkel.
7. Det samlede tilbudte budkvantum skal ikke overstige det budkvantum leverandøren av balansetjenester er godkjent med fra prekvalifiseringsprosessen, i henhold til artikkel 6. Denne grensen kan være ulik for opp- og nedregulering.
8. Leverandør av balansetjenester skal kun levere aFRR fra reguleringsobjekter i samsvar med de godkjente parameterne og innenfor det godkjente kapasitetsintervallet fra prekvalifiseringen.

Artikkel 20

Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Det settes én (1) pris per budområde og markedstidsenhet, separat for opp- og nedregulering.
2. Bud med tilslag i kapasitetsmarkedet for aFRR skal prissettes etter marginalpris.
3. Bud skal velges i prisrekkefølge i en felles nordisk optimeringsprosess.
4. Statnett skal ha rett til å helt eller delvis gjøre bud utilgjengelig for deltakelse i budvalget dersom stasjonsgruppen knyttet til budet er plassert bak en forventet flaskehals og en eventuell aktivering vil forverre denne. Statnett skal ikke kompensere leverandør av balansetjenester for denne typen utilgjengeliggjøring. Statnett skal ved forespørsel fra leverandør av balansetjenester å gi en forklaring om årsaken til at budet har blitt gjort utilgjengelig.
5. Blokkbud skal ikke sette prisen, men kan føre til at det settes en høyere pris i en eller flere markedstidsenheter, slik at budet er lønnsomt i sin helhet, men ikke i hver markedstidsenhet.

Total utbetaling for hele blokken skal være lik eller større enn beløpet som ville blitt utbetalt for det aksepterte volumet til budets pris.

6. I de tilfeller der prisen i et budområde blir satt av en kombinasjon av bud, kan det forekomme at bud med lavere budpris enn markedspris ikke blir akseptert.
7. Statnett skal ha rett til å be leverandør av balansetjenester dokumentere sin beregning av budpris. Når prissettingen i markedet ikke er samfunnsøkonomisk effektiv, skal Statnett ha rett til å avvise bud.

Artikkel 21

Spesialkjøp og ekstra kjøp i kapasitetsmarked for aFRR

1. Statnett skal ha rett til å inngå kontrakter til høyere priser enn marginalpris på grunn av lokale nettforhold og andre hensyn. Dette skal anses som spesialkjøp, der avregning skjer til budpris.
2. Ved mangel på reserver skal Statnett ha rett til å be om ytterligere bud fra leverandør av balansetjenester, også etter lukketiden i kapasitetsmarkedet for aFRR. Eventuelle ekstra kjøp av reserver etter prissetting i aFRR-markedet skal avregnes til budpris.

Artikkel 22

Alternative fremgangsmåter i kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Statnett skal ha rett til å benytte alternative fremgangsmåter dersom markedssystemet skulle være nede slik at en normal markedsklarering ikke kan foretas.
2. Den alternative fremgangsmåten vil avhenge av når feilen har oppstått på følgende måte:
  - a. Ved feil før markedsklarering skal Statnett ha rett til å be leverandør av balansetjenester om å sende bud via alternativ fremgangsmåte, eventuelt å bekrefte bud som allerede er sendt inn. Statnett skal gjennomføre en nasjonal markedsklarering for hvert budområde. Statnett skal ha rett til å benytte bud fra tilgrensende budområder med manuell tildeling av overføringskapasitet dersom det ikke er tilstrekkelig med bud i et budområde.
  - b. Ved feil etter markedsklarering som gjør at plattformen ikke publiserer markedsresultater skal Statnett informere leverandør av balansetjenester om resultatene.
3. Statnett skal basere prissetting på marginalpris ved alternative fremgangsmåter.
4. Statnett skal informere leverandør av balansetjenester om resultater per e-post eller telefon etter markedsklarering.

Artikkel 23

Bytte av leveransepunkt for forpliktelser gitt gjennom kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å flytte leveransepunkt mellom egne stasjonsgrupper innenfor samme budområde.
2. Statnett skal ha rett til å avvise forespørsel om bytte av leveransepunkt dersom stasjonsgruppen leverandør av balansetjenester ønsker å bytte forpliktelsen til, er plassert bak en forventet flaskehals og en eventuell aktivering vil forverre denne. Statnett skal oppgi begrunnelse på forespørsel fra leverandør av balansetjenester.
3. Leverandør av balansetjenester som skal flytte leveransepunkt skal sørge for innsending av oppdaterte systemdata i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer.

Artikkel 24

Overføring av forpliktelser for leveranse av aFRR-kapasitet

1. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å overføre forpliktelser om å levere aFRR-kapasitet til andre leverandører av balansetjenester innenfor samme budområde.
2. Statnett skal ha rett til å avvise forespørsel om bytte av forpliktelser dersom stasjonsgruppen leverandør av balansetjenester ønsker å bytte forpliktelsen til, er plassert bak en forventet flaskehals og en eventuell aktivering vil forverre denne. Statnett skal på forespørsel fra leverandør av balansetjenester oppgi begrunnelse for avvisningen.
3. Overføring av forpliktelse til å stille aFRR-kapasitet kan kun gjennomføres dersom det foreligger en bilateral avtale mellom leverandører av aFRR-kapasitet som har bestått kvalifiseringsprosessen i henhold til artikkel 6.
4. Leverandør av balansetjenester som har det opprinnelig aksepterte budet skal informere Statnett om byttet av forpliktelser per telefon og e-post senest innen én (1) time før starten av driftstimen med følgende opplysninger:
  - a. Hvilken leverandør av aFRR-kapasitet forpliktelse er overført fra,
  - b. Hvilken eller hvilke leverandør(er) av balansetjenester som har overtatt forpliktelsen til å stille aFRR-kapasitet,
  - c. Hvilket budkvantum i MW som er overført,
  - d. Innenfor hvilket budområde overføringen av aFRR-kapasitet har skjedd.
5. Både opprinnelig og ny leverandør av balansetjenester skal sørge for at det sendes inn oppdaterte systemdata i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer.

6. Statnett skal foreta avregningen med den opprinnelige leverandør av balansetjenester som fikk tilslaget på aFRR-kapasitet.

Artikkel 25

Tildeling av volum aFRR-balanseenergi

Statnett skal sørge for at alle aktiverte volum aFRR balanseenergi tildeles berørte balanseansvarlige parter slik at en ubalansejustering kan beregnes i henhold til artikkel 95 nr. 1 bokstav c.

Artikkel 26

Innsending av informasjon i kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Leverandør av balansetjenester med produksjon skal sørge for innsending av data og opplysninger til Statnett for den kapasiteten de har fått tilslag på i kapasitetsmarkedet for aFRR for at Statnett skal kunne vurdere leveransen av aFRR-balansekapasitet.
2. Følgende opplysninger skal sendes i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer:
  - a. Produksjonsplaner,
  - b. Systemdata.

Artikkel 27

Fastsettelse av aktivert volum og prissetting av aFRR-balanseenergi

1. Statnett skal fastsette aktivert volum aFRR-balanseenergi per stasjonsgruppe for hver retning, der positivt tegn angir oppregulering og negativt tegn angir nedregulering.
2. Det aktiverte aFRR-energivolumet skal prises til pris for mFRR-balanseenergi i tilsvarende reguleringsretning, i henhold til artikkel 67.

Artikkel 28

Avregning av levert aFRR-kapasitet

1. Statnett skal avregne aFRR-kapasitet basert på forpliktelsen for aFRR-kapasitet, for hver markedstidsenhet, spesifisert for oppregulering og nedregulering.
2. Ved avvik mellom forpliktelse og leveranse skal Statnett ha rett til å redusere betalingen slik fastsatt i artikkel 30.

3. Statnett skal sikre at leverandør av balansetjenester har tilgang til informasjon om sine forpliktelser via Fifty Nordic Market Management System.
4. Statnett skal gjennom eSett avregne aFRR-kapasitet ukentlig. Statnett skal sikre at leverandør av balansetjenester skal kunne motta avregningsrapport fra eSett på forpliktelser samt eventuelle avvik.
5. Statnett skal fastsette endelig avregning og overføre aggregert avregningsunderlag til eSett for oppgjør. Avregningsunderlaget for aFRR-kapasitet sendes daglig til eSett to (2) dager etter driftsdøgnet. Siste frist for å oppdatere endelig avregning er tretten (13) dager etter driftsdøgnet.

Artikkel 29

Avregning av levert aFRR-balanseenergi

1. Statnett skal estimere aktivert aFRR-balanseenergi per stasjonsgruppe og daglig rapportere til leverandør av balansetjenester den estimerte leveransen i MWh og tilhørende pris i EUR/MW per markedstidsenhet for foregående døgn.
2. Statnett skal fastsette endelig avregning og sende aggregert avregningsunderlag til eSett for oppgjør. Avregningsunderlaget skal sendes daglig til eSett dagen etter driftsdøgnet. Siste frist for å oppdatere endelig avregning skal være tretten (13) dager etter driftsdøgnet.

Artikkel 30

Avregning av aFRR-kapasitet som ikke er levert

1. Statnett skal ha rett til å avkorte betalingen ved avvik basert på differensen mellom tilgjengelig kapasitet og kjøpt kapasitet i kapasitetsmarkedet for aFRR. Prisen for avviket skal settes til marginalprisen i kapasitetsmarkedet for aFRR, for tilsvarende markedstidsenhet, multiplisert med en faktor på en (1).
2. Statnett skal ha rett til å avkorte betalingen gjennom avregningen utført av eSett for de markedstidsenheter volum er redusert eller utilgjengelig. Prisen for avviket skal settes til marginalprisen i kapasitetsmarkedet for aFRR, for tilsvarende markedstidsenhet, multiplisert med en faktor på en (1).

Artikkel 31

**Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene
i kapasitetsmarkedet for aFRR**

1. Ved mislighold av vilkårene skal Statnett gjøre leverandør av balansetjenester oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
2. Ved vesentlig eller gjentatt mislighold skal Statnett ha rett til å ekskludere leverandør av balansetjenester fra deltakelse i kapasitetsmarkedet for aFRR med umiddelbar virkning, og skal samtidig ha rett til å kreve tilbakebetalt betaling for perioden.

KAPITTEL 3

Vilkår for kapasitetsmarkedet for mFRR

Artikkel 32

Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende vilkår for deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR:
  - a. Full aktiveringstid for mFRR skal være 12,5 minutter. For å delta i kapasitetsmarkedet for mFRR skal leverandør av balansetjenester sikre at reguleringer blir fullt ut aktivert maksimalt 12,5 minutter etter bestillingstidspunktet, som angitt i artikkel 59 nr. 1.
  - b. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle gjeldende vilkår i aktiveringsmarkedet for mFRR i henhold til kapittel 5, for å kunne gi bud i kapasitetsmarkedet for mFRR.
  - c. Leverandør av balansetjenester med aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for mFRR, samt eventuelt spesialkjøp, skal levere bud med minst tilsvarende budkvantum i aktiveringsmarkedet for mFRR for hele den avtalte leveringsperioden.
  - d. Bud i aktiveringsmarkedet for mFRR skal være tilgjengelige for direkteaktivering i hele den avtalte leveringsperioden for kapasitetsmarkedet for mFRR, med unntak av det siste kvarteret i leveranseperioden. Unntaket skal gjelde per leverandør av balansetjenester, og per budområde.
  - e. For felleseide anlegg må bud i kapasitetsmarkedet for mFRR registreres av kun én (1) leverandør av balansetjenester.

Artikkel 33

Frister for kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Statnett skal anskaffe mFRR-kapasitet i en daglig auksjon dagen før driftsdøgnet med følgende tidsfrister:
  - a. Åpningstid for auksjonen skal være syv (7) dager før driftsdøgnet (D-7) kl. 00:00 CET.
  - b. Lukketid for auksjonen skal være dagen før driftsdøgnet (D-1) kl. 07:30 CET.
2. Statnett skal publisere informasjon om de volumer mFRR-kapasitet som skal kjøpes inn i markedssystemet FNMMS ved åpning av budgivning. Informasjonen skal oppdateres fortløpende.
3. Leverandør av balansetjenester kan ikke oppdatere eller trekke bud etter budgivningens lukketid.

4. Statnett skal informere den enkelte budgiver om resultatet av auksjonen elektronisk umiddelbart etter auksjonen.
5. Statnett skal publisere resultat av auksjonen innen kl. 09:00 CET. Dersom feil oppstår og Statnett iverksetter alternative fremgangsmåter i henhold til artikkel 38, skal publisering skje uten ugrunnet opphold.

Artikkel 34

Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Statnett stiller krav til at leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende for budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR:
  - a. Bud skal leveres elektronisk i henhold til Statnett sin spesifikasjon,
  - b. Bud skal leveres per stasjonsgruppe og budområde,
  - c. Bud skal leveres separat for opp- og nedregulering,
  - d. Bud skal leveres per markedstidsenhet,
  - e. Tilbudt mFRR-kapasitet kan ikke inngå i andre forpliktelser.
2. Statnett stiller krav til at bud i kapasitetsmarkedet for mFRR skal angi:
  - a. Budkvantum i MW,
  - b. Pris i euro per MWh,
  - c. Reguleringsretning,
  - d. Hvilken markedstidsenhet budet gjelder,
  - e. Varighet og hviletid for bud med begrensninger, i henhold til artikkel 35,
  - f. Delbarhet,
  - g. Type bud (enkelt, blokk, budkurve),
  - h. Lokalisering i form av stasjonsgruppe og budområde.
3. Statnett stiller følgende krav til budkvantum:
  - a. Minste budkvantum skal være 1 MW, med trinn på 1 MW. Samtidig må minimum budkvantum i vilkårene for aktiveringsmarkedet for mFRR oppfylles, i henhold til artikkel 62 nr. 7.

- b. Budkvantum på 50 MW eller mindre kan være udelelige eller delelige i trinn på 1 MW. Bud skal regnes som delbare med mindre leverandøren av balansetjenester spesifiserer unntak.
  - c. Budkvantum større enn 50 MW skal være delbare i trinn på 1 MW.
- 4. Statnett skal ha rett til å stille krav om oppdeling av et bud av hensyn til lokalisering i nettet og budets størrelse.
- 5. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å benytte blokkbud for påfølgende markedstidsenheter, forutsatt at de har samme effekt i MW, reguleringsretning, budområde og pris.
- 6. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å legge inn eksklusive bud inn i form av en budkurve der bare ett bud innen gruppen av bud som danner budkurven kan bli kjøpt. Følgende krav gjelder for budkurver:
  - a. Kombinasjoner av budkurver skal gjelde for de samme markedstidsenhetene,
  - b. Budkurver skal leveres separat for oppregulering og nedregulering,
  - c. Budkurver kan ikke kombineres med blokkbud i henhold til nr. 5 i denne artikkel.
- 7. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å koble bud i kapasitetsmarked for mFRR til bud i kapasitetsmarked for aFRR, i henhold til artikkel 13.
- 8. Det samlede tilbudte budkvantum skal ikke overstige det budkvantum leverandøren av balansetjenester er godkjent for i prekvalifiseringsprosessen, i henhold til artikkel 6. Denne grensen kan være ulik for opp- og nedregulering.
- 9. Leverandør av balansetjenester skal kun levere mFRR fra reguleringsobjekter i samsvar med de godkjente parameterne og innenfor det godkjente kapasitetsintervallet fra prekvalifiseringen.

Artikkel 35

Begrensninger i bud i kapasitetsmarkedet for mFRR

- 1. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å gi bud med begrensninger i varighet og hviletid for volum der tilgjengeligheten til budene vil bli påvirket av hvordan de aktiveres.
- 2. Leverandør av balansetjenester skal sørge for at bud hvor underliggende reguleringsobjekt er omfattet av felles hviletids- eller varighetsbegrensninger angis med samme gruppeidentifikasjon slik at optimeringsalgoritmen som velger bud kan ta hensyn til implikasjoner for tilgjengelighet ved aktivering.
- 3. Leverandør av balansetjenester skal sikre at de volumer de har fått tilslag på i kapasitetsmarkedet for mFRR faktisk kan aktiveres. Leverandør av balansetjenester med aksepterte bud med

begrensninger som kan påvirke deres tilgjengelighet for påfølgende døgn skal ikke levere bud for påfølgende døgn i de timene de ikke er tilgjengelig for levering.

4. Bud med varighets- og hviletidsbegrensninger kan ikke kombineres med blokkbud, i henhold til artikkel 34 nr. 5.

Artikkel 36

Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Det settes én (1) pris per budområde og markedstidsenhet, separat for opp- og nedregulering.
2. Bud med tilslag i kapasitetsmarkedet for mFRR skal prises etter marginalpris.
3. Statnett skal velge bud i prisrekkefølge i en optimeringsprosess basert på samfunnsøkonomiske beregninger. Statnett skal ha rett til å helt eller delvis gjøre bud utilgjengelig for deltakelse i budvalget dersom stasjonsgruppen knyttet til budet er plassert bak en forventet flaskehals og en eventuell aktivering vil forverre denne. Statnett skal gi begrunnelse til leverandør av balanse-tjenester på forespørsel. Statnett skal ikke kompensere leverandør av balansetjenester for denne typen utilgjengeliggjøring.
4. Blokkbud skal ikke sette prisen, men kan føre til at det settes en høyere pris i en eller flere markedstidsenheter, slik at budet er lønnsomt i sin helhet, men ikke i hver markedstidsenhet. Total utbetaling for hele blokken skal være lik eller større enn beløpet som ville blitt utbetalt for det aksepterte volumet til budets pris.
5. I de tilfeller der prisen i et budområde blir satt av en kombinasjon av bud, kan det forekomme at bud med lavere budpris enn markedspris ikke blir akseptert.
6. Statnett skal ha rett til å be leverandør av balansetjenester dokumentere sin beregning av budpris. Når prissettingen i markedet ikke er samfunnsøkonomisk effektiv, skal Statnett ha rett til å avvise bud.

Artikkel 37

Spesialkjøp og ekstra kjøp i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Statnett skal ha rett til å inngå kontrakter til høyere priser enn marginalpris på grunn av lokale nettforhold og andre hensyn. Dette skal anses som spesialkjøp, der avregning skjer til budpris.
2. Ved mangel på reserver skal Statnett ha rett til å be om ytterligere bud fra leverandør av balanse-tjenester, også etter lukketiden i kapasitetsmarkedet for mFRR. Eventuelle ekstra kjøp av reserver etter prissetting i mFRR-markedet skal avregnes til budpris.

Artikkel 38

Alternative fremgangsmåter i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Statnett skal ha rett til å benytte alternative fremgangsmåter dersom markedssystemet skulle være nede slik at en normal markedsklarering ikke kan foretas.
2. Den alternative fremgangsmåten vil avhenge av når feilen har oppstått på følgende måte:
  - a. Ved feil før markedsklarering skal Statnett kontakte leverandør av balansetjenester og be dem om å sende bud via alternativ fremgangsmåte, eventuelt å bekrefte bud som allerede er sendt inn. Statnett skal gjennomføre en nasjonal markedsklarering for hvert budområde. Statnett skal ha rett til å benytte bud fra tilgrensende budområder med manuell tildeling av overføringskapasitet dersom det ikke er tilstrekkelig med bud i et budområde.
  - b. Ved feil etter markedsklarering som gjør at plattformen ikke publiserer markedresultater skal Statnett informere leverandør av balansetjenester om resultatene.
3. Statnett skal basere prissetting på marginalpris ved alternativ fremgangsmåte.
4. Statnett skal informere leverandør av balansetjenester om resultater per e-post eller telefon etter markedsklarering.

Artikkel 39

Bytte av leveransepunkt for forpliktelser gitt gjennom kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å flytte leveransepunkt mellom egne stasjonsgrupper innenfor samme budområde.
2. Statnett skal ha rett til å avvise forespørsel om bytte av leveransepunkt dersom stasjonsgruppen leverandør av balansetjenester ønsker å bytte forpliktelsen til er plassert bak en forventet flaskehals og en eventuell aktivering vil forverre denne. Statnett skal oppgi begrunnelse på forespørsel fra leverandør av balansetjenester.
3. Leverandør av balansetjenester som skal flytte leveransepunkt skal sørge for innsending av oppdaterte systemdata i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer.

Artikkel 40

Overføring av forpliktelser for leveranse av mFRR-kapasitet

1. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å overføre forpliktelser om å levere mFRR-kapasitet til andre leverandører av balansetjenester innenfor samme budområde.

2. Statnett skal ha rett til å avvise forespørsel om bytte av leveransepunkt dersom stasjonsgruppen leverandør av balansetjenester ønsker å bytte forpliktelsen til er plassert bak en forventet flaskehals og en eventuell aktivering vil forverre denne. Statnett skal på forespørsel fra leverandør av balansetjenester oppgi begrunnelse for avvisningen.
3. Overføring av forpliktelse til å stille mFRR-kapasitet kan kun gjennomføres dersom det foreligger en bilateral avtale mellom kvalifiserte leverandører av mFRR-kapasitet.
4. Leverandøren av mFRR-kapasitet som har det opprinnelig aksepterte budet, skal informere Statnett om byttet av forpliktelser per telefon og e-post senest innen én (1) time før starten av driftstimen med følgende opplysninger:
  - a. Hvilken leverandør av mFRR-kapasitet forpliktelse er overført fra,
  - b. Hvilken eller hvilke leverandør(er) av balansetjenester som har overtatt forpliktelsen til å stille mFRR-kapasitet,
  - c. Hvilket budkvantum i MW som er overført,
  - d. Innenfor hvilket budområde overføringen av mFRR-kapasitet har skjedd.
5. Både opprinnelig og ny leverandør av mFRR-kapasitet skal sørge for at det sendes inn oppdaterte systemdata i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer.
6. Statnett skal foreta avregningen med den opprinnelige leverandøren av balansetjenester som fikk tilslaget på mFRR-kapasitet.

Artikkel 41

Innsending av informasjon i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Leverandør av balansetjenester med produksjon skal sørge for innsending av data og opplysninger til Statnett for den kapasiteten de har fått tilslag på i kapasitetsmarkedet for mFRR for at Statnett skal vurdere leveransen av mFRR-balansekapasitet.
2. Følgende opplysninger skal sendes i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer:
  - a. Produksjonsplaner,
  - b. Systemdata.

Artikkel 42

Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Leverandør av balansetjenester skal stille akseptert volum i kapasitetsmarkedet for mFRR tilgjengelig i aktiveringsmarkedet for mFRR i aktuell tidsperiode. Det vises til vilkår for budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR, i henhold til artikkel 62.
2. For aksepterte volum i kapasitetsmarkedet for mFRR skal leverandør av balansetjenester legge inn bud i aktiveringsmarkedet for mFRR innen kl. 21.30 dagen før (D-1) driftsdøgnet. Det skal fortsatt være mulig å legge inn bud frem til lukketiden for aktiveringsmarkedet for mFRR.
3. Budkvantum i aktiveringsmarkedet for mFRR skal være lik eller større enn den samlede forpliktelsen i kapasitetsmarkedet for mFRR, spesialkjøp og ekstra kjøp av mFRR-kapasitet.
4. I alle tilfeller der leverandør av balansetjenester ikke er i stand til å levere det avtalte volum helt eller delvis i deler av avtaleperioden, skal leverandør av balansetjenester korrigere dette løpende i aktiveringsmarkedet for mFRR. Dette gjelder også for volum som blir utilgjengelig for aktiveringsmarkedet for mFRR som følge av utkobling etter ordningen for fleksibelt forbruk med rett til redusert tariff eller etter avtale med tilknytning på vilkår i henhold til artikkel 6 nr. 4.

Artikkel 43

Avregning av levert mFRR-kapasitet

1. Statnett skal avregne mFRR-kapasitet basert på den samlede forpliktelsen for mFRR-kapasitet, spesialkjøp og ekstra kjøp, for hver markedstidsenhet, spesifisert for oppregulering og nedregulering.
2. Ved avvik mellom forpliktelse og leveranse skal Statnett ha rett til å redusere betalingen, og leverandør av balansetjenester kan potensielt måtte betale for manglende leveranse slik fastsatt i artikkel 44.
3. Statnett skal sikre at leverandør av balansetjenester har tilgang til informasjon om sine forpliktelser via Fifty Nordic Market Management System.
4. Statnett skal gjennom eSett avregne mFRR-kapasitet ukentlig. Statnett skal sikre at leverandør av balansetjenester skal kunne motta avregningsrapport fra eSett på forpliktelser samt eventuelle avvik.
5. Statnett skal fastsette endelig avregning og overføre aggregert avregningsunderlag til eSett for oppgjør. Avregningsunderlaget for mFRR-kapasitet sendes daglig til eSett to (2) dager etter driftsdøgnet. Siste frist for å oppdatere endelig avregning er tretten (13) dager etter driftsdøgnet.

Artikkel 44

Avregning av mFRR-kapasitet som ikke er levert

1. Statnett skal ha rett til å avkorte betalingen ved avvik basert på differansen mellom aksepterte kapasitetsbud og leverte bud i aktiveringsmarkedet for mFRR. Prisen for avviket skal settes til marginalprisen i kapasitetsmarkedet for mFRR, for tilsvarende markedstidsenhet, multiplisert med en faktor på to (2).
2. Statnett skal ha rett til å avkorte betalingen ved avvik basert på differansen mellom bestilt aktivering og utført regulering. Dersom aksepterte bud i aktiveringsmarkedet for mFRR, som har fått tilslag gjennom kapasitetsmarkedet for mFRR, ikke kan aktiveres når Statnett ber om aktivering, skal prisen for avviket settes til marginalprisen i kapasitetsmarkedet for mFRR, for tilsvarende markedstidsenhet, multiplisert med en faktor på tjuufem (25).
3. Om nett- eller driftsmessige forhold hos Statnett eller berørt nettselskap medfører at allerede aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for mFRR ikke kan aktiveres i aktiveringsmarkedet for mFRR, skal avviksfaktor settes til en (1). Herunder regnes også leverandør av balansetjenester med reguleringsobjekt som er med i ordning for redusert tariff for fleksibelt forbruk eller har avtale om tilknytning på vilkår.

Artikkel 45

Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Ved mislighold av vilkårene skal Statnett gjøre leverandøren av balansetjenester oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
2. Ved vesentlig eller gjentatt mislighold skal Statnett ha rett til å ekskludere leverandøren av balansetjenester fra deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR med umiddelbar virkning, og skal samtidig ha rett til å kreve tilbakebetaling for perioden.

KAPITTEL 4

Vilkår for kapasitetsmarkedet for mFRR-D

Artikkel 46

Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende vilkår for deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D:
  - a. For å delta i kapasitetsmarkedet for mFRR-D skal leverandør av balansetjenester sikre at reguleringer blir fullt ut aktivert maksimalt femten (15) minutter etter bestillingstidspunktet, som angitt i artikkel 75 nr. 1.
  - b. Leverandør av balansetjenester skal kunne oppfylle gjeldende vilkår i aktiveringsmarkedet for mFRR-D, i henhold til kapittel 6, for å kunne gi bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D.
  - c. Leverandør av balansetjenester med aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D skal levere bud med minst tilsvarende budkvantum i aktiveringsmarkedet for mFRR-D for hele den avtalte leveringsperioden.
  - d. For felleseide anlegg skal bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D registreres av kun én (1) leverandør av balansetjenester.
2. Statnett skal ha rett til å gi midlertidig dispensasjon fra kravene for deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D. Midlertidig dispensasjon skal gis ved søknad om prekvalifisering på bakgrunn av behov for økt likviditet i markedet eller for å ivareta en sikker systemdrift.

Artikkel 47

Frister for kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Statnett skal publisere en budinvitasjon med følgende informasjon på sine nettsider senest én (1) måned før kapasitetsmarkedet for mFRR-D åpnes:
  - a. Volumer mFRR-D kapasitet som Statnett planlegger å kjøpe inn for perioden.
  - b. Markedssegment som leverandør av balansetjenester kan sende inn bud for.
  - c. Lukketid og vedståelsesfrist for bud. Lukketid skal være maksimalt ti (10) dager før oppstart av leveranseperioden i aktiveringsmarkedet for mFRR-D.
2. Statnett skal fastsette varigheten for mFRR-D markedet.
  - a. Oppstart skal være minimum én (1) måned etter at budinvitasjon er sendt ut.

- b. Total varighet skal være på én (1) måned.
  - c. Perioder for markedene skal være etterfølgende av hverandre og skal ikke være overlappende.
3. Leverandør av balansetjenester kan ikke oppdatere eller trekke bud etter budgivningens lukketid.
4. Statnett skal informere hver leverandør av balansetjenester på e-post om pris og akseptert volum innen utløpet av vedståelsesfristen.
5. Statnett skal publisere samlet resultat fra kapasitetsmarkedet for mFRR-D innen én (1) uke etter vedståelsesfristen.

Artikkel 48

Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Statnett stiller krav til at leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende for budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR-D:
  - a. Bud skal leveres på format i henhold til Statnett sin spesifisering,
  - b. Bud skal leveres per stasjonsgruppe og budområde,
  - c. Bud skal leveres separat for opp- og nedregulering,
  - d. Bud skal leveres per markedssegment,
  - e. Tilbudt mFRR-D-kapasitet kan ikke inngå i andre forpliktelser.
2. Statnett skal ha rett til å stille krav om oppdeling av et bud av hensyn til lokale nettforhold og budets størrelse.
3. Leverandør av balansetjenester skal ikke tilby volum som er forventet utilgjengelig i hele eller deler av det aktuelle markedssegmentet i kapasitetsmarkedet for mFRR-D.
4. Statnett skal stille krav til at bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D skal angi:
  - a. Budkvantum i MW,
  - b. Pris i euro per MWh for hvert markedssegment,
  - c. Reguleringsretning,
  - d. Hvilket markedssegment budet gjelder,
  - e. Minimum og maksimum varighet og hviletid for bud med begrensninger,

- f. Aktiveringstid,
  - g. Deaktiveringstid,
  - h. Delbarhet,
  - i. Lokalisering i form av stasjonsgruppe og budområde.
5. Statnett skal stille følgende krav til budkvantum i kapasitetsmarkedet for mFRR-D:
- a. Minste budkvantum skal være 10 MW, med trinn på 1 MW, med følgende unntak:
    - i. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å levere ett bud fra og med 5 MW til og med 9 MW per stasjonsgruppe og per reguleringsretning.
  - b. Minimum budkvantum i vilkårene for aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal oppfylles, i henhold til artikkel 78 nr. 6.
6. Statnett har rett til å gjøre endringer av budområder. I dette tilfellet skal Statnett avtale en omfordeling av forpliktelser som er påvirket. Avtalt pris skal ikke påvirkes.
7. Det samlede tilbudte budkvantum skal ikke overstige det budkvantum leverandør av balansetjenester er godkjent for i prekvalifiseringsprosessen, i henhold til artikkel 6. Denne grensen kan være ulik for opp- og nedregulering.
8. Leverandør av balansetjenester skal kun levere mFRR-D fra reguleringsobjekter i samsvar med de godkjente parameterne og innenfor det godkjente kapasitetsintervallet fra prekvalifiseringen.

Artikkel 49

Bud med begrensninger i kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å gi bud med begrensninger i varighet og hviletid for volum der tilgjengeligheten til budene vil bli påvirket av hvordan de aktiveres.
- a. For varighet skal minimumsperioden reserven kan være aktivert bli spesifisert.
  - b. For hviletid skal minimumsperioden etter en aktivering og før reserven kan aktiveres på nytt bli spesifisert.
2. Leverandør av balansetjenester skal sørge for at bud hvor underliggende reguleringsobjekt er omfattet av felles hviletids- eller varighetsbegrensninger merkes likt.

Artikkel 50

Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Statnett skal som hovedregel velge bud i prisrekkefølge.
2. I tilfelle budets egenskaper kan bidra til bedre håndtering av driftsforstyrrelser og dimensjonerende hendelser, skal Statnett ha rett til å avvike fra prisrekkefølge på bakgrunn av en samlet vurdering av følgende budegenskaper:
  - a. Begrensninger i budets varighet og hviletid,
  - b. Øvrige tekniske egenskaper ved aktivering av budet som aktiveringstid, deaktiverings- tid, minstevolum og andre egenskaper ved aktivering av budet,
  - c. Lokalisering,
  - d. Budkvantum,
  - e. Innkjøpt budvolum er oppad begrenset av dimensjoneringskrav for dimensjonerende hendelse.
3. Statnett skal prise bud med tilslag i kapasitetsmarkedet for mFRR-D etter marginalpris.
  - a. Bud som velges utenom prisrekkefølge som følge av lokalisering innenfor et budom- råde skal ikke inngå i fastsettelse av marginalpris og få budpris.
4. Dersom det er interne flaskehalser i budområdet som gjør at budet ikke kan aktiveres, skal Statnett ha rett til å helt eller delvis gjøre budet utilgjengelig i budlisten. Statnett skal gi begrun- nelse for slik utilgjengeliggjøring til leverandør av balansetjenester. Statnett skal ikke kompen- sere leverandør av balansetjenester for denne typen utilgjengeliggjøring.
5. Statnett skal ikke kompensere leverandør av balansetjenester i det tilfellet budvalg som følge av nr. 2 medfører at bud med lavere budpris enn marginalprisen ikke velges.
6. Statnett skal ha rett til å be leverandør av balansetjenester dokumentere sin beregning av bud- pris. Når prissettingen i markedet ikke er samfunnsøkonomisk effektiv, skal Statnett ha rett til å avvise bud.

Artikkel 51

Ekstra kjøp i kapasitetsmarkedet for mFRR-D

Ved mangel på reserver skal Statnett ha rett til å be om ytterligere bud fra leverandør av balan- setjenester, også etter lukketid i kapasitetsmarkedet for mFRR-D. Eventuelle ekstra kjøp av reserver etter prissetting i mFRR-D-markedet skal avregnes til budpris.

Artikkel 52

Innsending av informasjon i kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Leverandør av balansetjenester med produksjon skal sørge for innsending av data og opplysninger for den kapasiteten de har fått tilslag på i kapasitetsmarkedet for at Statnett skal kunne vurdere leveransen av mFRR-D balansekapasitet.
2. Følgende opplysninger skal sendes i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer:
  - a. Produksjonsplaner,
  - b. Systemdata.

Artikkel 53

Bytte av leveransepunkt for forpliktelser gitt gjennom kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å flytte leveransepunkt mellom egne stasjonsgrupper innenfor samme budområde.
2. Statnett skal ha rett til å avvise forespørsel om bytte av leveransepunkt dersom stasjonsgruppen leverandør av balansetjenester ønsker å bytte forpliktelsen til er plassert bak en forventet flaskehals og en eventuell aktivering vil forverre denne. Statnett skal oppgi begrunnelse på forespørsel fra leverandør av balansetjenester.
3. Statnett skal ha rett til å avvise forespørsel om bytte av leveransepunkt dersom det er ulikheter i begrensinger i budet. Statnett skal oppgi begrunnelse på forespørsel fra leverandør av balansetjenester.
4. Leverandør av balansetjenester som skal flytte leveransepunkt skal sørge for innsending av oppdaterte systemdata i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer.

Artikkel 54

Overføring av forpliktelser for leveranse av mFRR-D-kapasitet

1. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å overføre forpliktelser om å levere mFRR-D-kapasitet til andre leverandører av balansetjenester innenfor samme budområde.
2. Statnett skal ha rett til å avvise forespørsel om bytte av leveransepunkt dersom stasjonsgruppen leverandør av balansetjenester ønsker å bytte forpliktelsen til er plassert bak en forventet flaskehals og en eventuell aktivering vil forverre denne. Statnett skal på forespørsel fra leverandør av balansetjenester oppgi begrunnelse for avvisningen.
3. Overføring av forpliktelse til å stille mFRR-D-kapasitet kan kun gjennomføres dersom det foreligger en bilateral avtale mellom kvalifiserte leverandører av mFRR-D-kapasitet.

4. Leverandøren av mFRR-D-kapasitet som har det opprinnelig aksepterte budet, skal informere Statnett om byttet av forpliktelser per telefon og e-post senest innen én (1) time før starten av driftstimen med følgende opplysninger:
  - a. Hvilken leverandør av mFRR-D-kapasitet forpliktelse er overført fra,
  - b. Hvilken eller hvilke leverandør(er) av balansetjenester som har overtatt forpliktelsen til å stille mFRR-D-kapasitet,
  - c. Hvilket budkvantum i MW som er overført,
  - d. Innenfor hvilket budområde overføringen av mFRR-D-kapasitet har skjedd.
5. Både opprinnelig og ny leverandør av mFRR-D-kapasitet skal sørge for at det sendes inn oppdaterte systemdata i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer.
6. Statnett skal foreta avregningen med den opprinnelige leverandøren av balansetjenester som fikk tilslaget på mFRR-D-kapasitet.

Artikkel 55

Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Leverandør av balansetjenester skal stille akseptert volum i kapasitetsmarkedet for mFRR-D tilgjengelig i aktiveringsmarkedet for mFRR-D i aktuell periode og markedssegment, i henhold til artikkel 78.
2. For aksepterte volum i kapasitetsmarkedet for mFRR-D skal foreløpig frist for å legge inn bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D være kl. 21.30 dagen før (D-1) driftsdøgnet. Det skal fortsatt være mulig å legge inn eller endre bud frem til lukketid for aktiveringsmarkedet for mFRR-D.
3. Budkvantum i aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal være lik eller større enn den samlede forpliktelsen i kapasitetsmarkedet for mFRR-D og ekstra kjøp av mFRR-D-kapasitet.
4. Leverandør av balansetjenester skal i alle tilfeller der de ikke er i stand til å levere det avtalte volum helt eller delvis i deler av avtaleperioden, korrigere dette løpende i aktiveringsmarkedet for mFRR-D. Dette inkluderer også volum som blir utilgjengelig for aktiveringsmarkedet for mFRR-D som følge av utkobling etter ordningen for fleksibelt forbruk med rett til redusert tariff eller etter avtale med tilknytning på vilkår, i henhold til artikkel 6 nr. 3.

Artikkel 56

Avregning av levert mFRR-D-kapasitet

1. Statnett skal avregne mFRR-D-kapasitet basert på forpliktelsen for mFRR-D-kapasitet, for hver markedstidsenhet, spesifisert for oppregulering og nedregulering.

2. Ved avvik mellom forpliktelse og leveranse skal Statnett ha rett til å redusere betalingen slik fastsatt i artikkel 57.
3. Statnett skal sikre at leverandør av balansetjenester har tilgang til informasjon om sine forpliktelser.
4. Statnett skal gjennom eSett avregne mFRR-D-kapasitet ukentlig. Statnett skal sikre at leverandør av balansetjenester skal kunne motta avregningsrapport fra eSett på forpliktelser samt eventuelle avvik.
5. Statnett skal fastsette endelig avregning og overføre aggregert avregningsunderlag til eSett for oppgjør. Avregningsunderlaget for mFRR-D-kapasitet sendes til eSett to (2) dager etter driftsdøgnet. Siste frist for å oppdatere endelig avregning er tretten (13) dager etter driftsdøgnet.

Artikkel 57

Avregning av mFRR-D-kapasitet som ikke er levert

1. Statnett skal ha rett til å avkorte betalingen ved avvik basert på differansen mellom aksepterte kapasitetsbud og leverte bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D. Prisen for avviket skal settes til marginalprisen i kapasitetsmarkedet for mFRR-D, for tilsvarende markedstidsenhet, multiplisert med en faktor på to (2).
  - a. Dersom leverandør av balansetjenester melder avvik senest to (2) dager i forkant, skal avviket multipliseres med en faktor på en (1).
2. Statnett skal ha rett til å kreve at leverandør av balansetjenester tilbakebetaler kapasitetsutbetalingen for den siste uken (7 dager) multiplisert med andelen av volumet som ikke er levert dersom bud fra kapasitetsmarkedet meldes inn i aktiveringsmarkedet for mFRR-D uten at budet er mulig å aktivere i henhold til budinformasjon.
  - a. Dersom det beregnede kravet er høyere enn den samlede betalingen som leverandør av balansetjenester skal få utbetalt for den gitte perioden, skal leverandøren tilbakebetale differansen til Statnett.
  - b. Ved gjentatte feilslåtte aktiveringer innenfor samme periode, skal Statnett ikke kreve dobbel tilbakebetaling for en gitt uke (7 dager).
3. Om nett- eller driftsmessige forhold hos Statnett eller berørt nettselskap oppstår slik at allerede aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D ikke kan aktiveres i aktiveringsmarkedet for mFRR-D, skal avviksfaktor settes til en (1). Herunder regnes også leverandør av balansetjenester med reguleringsobjekt som er med i ordning for redusert tariff for fleksibelt forbruk eller har avtale om tilknytning på vilkår.

Artikkel 58

**Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i
kapasitetsmarkedet for mFRR-D**

1. Ved mislighold av vilkårene skal Statnett gjøre leverandør av balansetjenester oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
2. Ved vesentlig eller gjentatte mislighold skal Statnett ha rett til å ekskludere leverandør av balansetjenester fra deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D med umiddelbar virkning, og skal ha rett til å kreve tilbakebetaling for perioden.

KAPITTEL 5

Vilkår for aktiveringsmarkedet for mFRR

Artikkel 59

Krav til deltagelse i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende vilkår for deltakelse i aktiveringsmarkedet for mFRR:
  - a. For å delta i aktiveringsmarkedet for mFRR skal leverandør av balansetjenester sikre at reguleringer blir fullt ut aktivert senest 12,5 minutter etter bestillingstidspunktet.
  - b. Leverandør av balansetjenester skal sende respons på aktiveringsmelding til Statnett senest innen to (2) minutter etter mottak av aktiveringsmelding.
  - c. Statnett skal ha rett til å fastsette ytterlige krav for mFRR i avtalen mellom Statnett og leverandør av balansetjenester, om følgende tekniske spesifikasjoner:
    - i. Detaljering av krav til utforming av bud med de ulike budattributtene,
    - ii. Krav til tilgjengelighet for bud og varsling ved utilgjengelighet,
    - iii. Ansvarsforhold ved aktivering,
    - iv. Krav til svar på heartbeat og aktiveringsmeldinger.
  - d. For felleseide anlegg skal bud i aktiveringsmarkedet for mFRR registreres av kun en leverandør av balansetjenester.
2. Statnett skal stille følgende krav til elektronisk aktivering av mFRR:
  - a. Leverandør av balansetjenester skal ha programvare med funksjonalitet for å motta, godkjenne og returnere svar på aktiveringer fra Statnett elektronisk.
  - b. Leverandør av balansetjenester skal ha programvare for kommunikasjon med Statnett.
3. Leverandør av mFRR skal også kunne gjennomføre regulering av innmeldt volum basert på aktiveringsmelding mottatt på telefon i de tilfeller der elektronisk kommunikasjon feiler.

Artikkel 60

Tjenesteutsetting av aktivering av mFRR-balanseenergi

1. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å sette ut håndtering av aktiveringer til andre aktører som oppfyller kravet til elektronisk aktivering fra Statnett.
2. En tjenesteutsetting skal ikke endre ansvarsforholdet mellom Statnett og leverandør av balansetjenester.

3. Leverandør av balansetjenester som tjenesteutsetter skal sørge for at aktiveringene utføres av den som utfører tjenesten på vegne av dem.
4. Leverandør av balansetjenester skal informere Statnett om hvem som har hvilke roller til enhver tid.

Artikkel 61

Frister for aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Åpningstid for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR er etter at resultatet for døgnet er kunngjort, normalt rundt kl.13.00 dagen før (D-1) driftsdøgnet.
2. Foreløpig frist for å gi bud i aktiveringsmarkedet for mFRR er kl. 21.30 dagen før (D-1) driftsdøgnet, men Statnett skal akseptere bud frem til lukketiden som angitt i nr. 3 i denne artikkel.
3. Lukketid for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR skal være førtifem (45) minutter før hver driftstime.
4. Etter lukketid skal budene være bindende og kan ikke oppdateres eller trekkes.
5. Dersom tekniske feil eller andre uforutsette hendelser etter lukketid påvirker tilgjengeligheten til budene skal leverandør av balansetjenester uten ugrunnet opphold melde fra til Statnetts landssentral.

Artikkel 62

Krav til bud og budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Et bud i aktiveringsmarkedet for mFRR skal gjelde et spesifisert kvantum og pris for opp- eller nedregulering i en markedstidsenhet.
2. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende krav for budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR:
  - a. Bud skal leveres elektronisk i henhold til Statnett sin spesifikasjon,
  - b. Bud skal leveres per stasjonsgruppe,
  - c. Bud skal leveres separat for opp- og nedregulering,
  - d. Bud skal leveres per markedstidsenhet, i henhold til artikkel 10.
3. Leverandør av balansetjenester er forpliktet til å kunne levere mFRR i tråd med sine bud i markedet. Forpliktelser som følge av handel i andre markeder skal derfor ikke begrense leverandør av balansetjenesters evne til å levere i henhold til tilbudt reguleringsvolum.

4. Leverandør av balansetjenester skal oppgi følgende for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR:
  - a. Budkvantum i MW,
  - b. Pris i euro per MWh,
  - c. Reguleringsretning,
  - d. Markedstidsenhet,
  - e. Delbarhet,
  - f. Lokalisering i form av stasjonsgruppe og budområde.
5. Leverandør av balansetjenester skal oppgi i budet om budet er tilgjengelig for ulike typer aktiveringsprosesser, i henhold til artikkel 65 og artikkel 66:
  - a. Tilgjengelighet for direkteaktivering,
  - b. Tilgjengelighet for periodeskift, og om periodeskiftaktivering er tilgjengelig i starten eller slutten av budets tidsperiode,
  - c. Tilgjengelighet for raskere aktivering enn angitt i artikkel 65, og informasjon om full aktiveringstid.
6. Statnett skal stille følgende krav til budpris:
  - a. Bud skal leveres i inkremitter på 0,01 EUR/MWh,
  - b. Laveste pris for oppregulering skal være nærmeste hele 0,01 EUR over områdepris i døgnet,
  - c. Høyeste pris for nedregulering skal være nærmeste hele 0,01 EUR under områdepris i døgnet,
  - d. Øvre prisgrense for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR skal være 10 000 EUR/MWh,
  - e. Nedre prisgrense for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR skal være -10 000 EUR/MWh.
7. Statnett skal stille følgende krav til budkvantum:
  - a. Minste budkvantum skal være 10 MW, med trinn på 1 MW, med følgende unntak:
    - i. Leverandør av balansetjenester kan levere ett bud fra og med 5 MW til og med 9 MW per stasjonsgruppe og per reguleringsretning,
  - b. Bud regnes som delbare med mindre leverandør av balansetjenester spesifiserer unntak,

- c. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å oppgi et minstevolum for aktivering.
8. Statnett skal ha rett til å stille krav om oppdeling av et bud av hensyn til lokalisering i nettet og budets størrelse.
9. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å gi bud med ett av følgende komplekse budattributter: Ekskluderende gruppebud, sorterte gruppebud eller inkluderende gruppebud. Følgende krav gjelder for komplekse bud:
- a. Ekskluderende gruppebud er en gruppe av bud innenfor samme stasjonsgruppe der bare ett av budene kan aktiveres,
  - b. Sorterte gruppebud er en gruppe av bud innenfor samme stasjonsgruppe som må aktiveres i streng prisrekkefølge, fra billigst til dyrest,
  - c. Inkluderende gruppebud er et sett med bud som må aktiveres samtidig. Budene kan være i ulike stasjonsgrupper.
10. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å gi bud med begrensninger i varighet og hviletid for volum der tilgjengeligheten til budene vil bli påvirket av hvordan de aktiveres. Slike begrensninger skal spesifiseres i budet. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å bruke følgende begrensninger i varighet og hviletid i budgivningen:
- a. For bud som er teknisk koblet for en sammenhengende tidsperiode kan leverandør av balansetjenester også fastsette en hviletid mellom hver aktivering av budene. En slik begrensning må spesifiseres i budene med hele markedstidsenheter.
  - b. For bud som er teknisk koblet for en sammenhengende tidsperiode kan leverandør av balansetjenester begrense maksimal varighet for sammenhengende aktivering. En slik begrensning må spesifiseres i budene med hele markedstidsenheter.
11. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å koble bud mellom påfølgende markedstidsenheter på følgende måte:
- a. Betinget kobling av bud mellom to (2) eller tre (3) påfølgende markedstidsenheter vil ta hensyn til eventuelle aktiveringer i opptil to (2) foregående markedstidsenheter. Betinget kobling av bud kan kun benyttes for enkle budtyper,
  - b. Teknisk kobling av bud i påfølgende markedstidsenheter benyttes for bud som gjelder det samme reguleringsobjektet. Denne egenskapen skal brukes når bud brukes til direkteaktiveringer og dermed ikke er tilgjengelig for planlagte aktiveringer i påfølgende markedstidsenhet,
  - c. Tilgjengelighet for koblet periodeskift brukes for å unngå periodeskiftaktiveringer i motsatt retning både før og etter markedstidsenhets-skift. Budet settes til utilgjengelig for periodeskift kun dersom budet er aktivert i forrige markedstidsenhet.

12. Leverandør av balansetjenester skal kun levere mFRR fra reguleringsobjekter i samsvar med de godkjente parameterne og innenfor det godkjente kapasitetsintervallet fra prekvalifiseringen.

Artikkel 63

Aksept av bud i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Ved behov for opp- eller nedregulering skal Statnett benytte tilgjengelige bud i prisrekkefølge. For planlagte aktiveringer skal Statnett bruke en felles nordisk optimeringsprosess, mens for direkteaktivering skal Statnett bruke en nasjonal optimeringsprosess. Statnett skal ved valg av bud ta hensyn til budegenskaper, tilgjengelig overføringskapasitet og tilgjengelighet for type aktiveringsprosess.
2. Statnett skal ha rett til å markere bud som utilgjengelige i gjeldende markedstidsenhet dersom det kan oppstå systemtekniske problemer ved aktivering. Dette gjelder typisk situasjoner der lokale flaskehalsar blir forverret ved aktivering av bud i spesifikke områder. Leverandør av balansetjenester med bud som blir markert som utilgjengelige skal ikke få kompensasjon for dette.
3. Statnett skal ha rett til å aktivere bud utenfor prisrekkefølge på bakgrunn av egenskaper knyttet til lokalisering, tilgjengelighet for raskere aktivering eller periodeskift. Statnett skal i slike tilfeller ha rett til å hoppe over bud i prisrekkefølge og benytte dyrere reguleringsressurser.
4. Statnett skal markere bud som utilgjengelig dersom leverandør av balansetjenester ikke er tilgjengelig for aktivering, eller dersom Statnett identifiserer åpenbare feil i budgivningen.
5. Statnett skal ha rett til å suspendere bud i aktiveringsmarkedet for mFRR i henhold til fos § 11 annet ledd, dersom Statnett vurderer at prissettingen av bud ikke er samfunnsøkonomisk effektiv. Statnett skal i disse tilfellene ha rett til å benytte tilbudt volum til gjeldende pris i døgnet for det relevante budområdet. Dersom driftssituasjonen tillater det, skal Statnett kontakte berørt leverandør av balansetjenester for å få begrunnelse for budpriser før denne mulighet benyttes. Dersom bestemmelsen benyttes, skal Statnett varsle leverandør av balansetjenester per telefon. Statnett skal også informere leverandøren av balansetjenester skriftlig innen rimelig tid.

Artikkel 64

Generelle krav til aktivering av bud for mFRR-balanseenergi

1. Statnett skal sende aktiveringsbestillinger i tråd med informasjonen og egenskapene som er oppgitt i budene. Aktiveringen skal skje i aktiveringssteg på 0,1 MW.
2. Leverandør av balansetjenester skal ved aktivering regulere i henhold til aktiveringsbestilling med volum og type aktivering og sikre at tidspunkt for opp- og nedramping av hvert bud er i tråd med kravene for aktiveringstypen.

3. Leverandør av balansetjenester skal ved bestilling av aktivering sikre at eventuell varighet og hviletid angitt i mFRR-budet kan overholdes. Dersom dette ikke kan overholdes, skal leverandør av balansetjenester avvise aktiveringsbestillingen og kontakte Statnett ved landssentralen.
4. Leverandør av balansetjenester skal ved aktivering av bud sikre at produksjon etter regulering er lik produksjonsplan ved budgivingstidspunktet, justert for aktivert mFRR-bud.

Artikkel 65

Ordinære aktiveringsprosesser for mFRR-balanseenergi

1. Statnett skal ha rett til å bruke planlagte aktiveringer til både system- og balansereguleringer.
  - a. Statnett skal sende bestilling av aktivering til leverandør av balansetjenester 7,5 minutter før kvartersskift. Planlagte aktiveringer skal gjøres syklisk hvert 15. minutt gjennom hele døgnet.
  - b. Leverandør av balansetjenester skal starte endring i produksjon eller forbruk fem (5) minutter før oppgitt aktiveringstidspunkt og endre lineært frem til fem (5) minutter etter aktiveringstidspunkt. Tilsvarende profil skal følges ved deaktivering. Full aktiveringstid skal være på 12,5 minutter.
  - c. Dersom leverandør av balansetjenester ikke mottar ny aktiveringsbeskjed 7,5 minutter før neste markedstidsenhet, som medfører videreføring av aktiveringen, skal leverandøren deaktivere reguleringen. Deaktivering skal følge samme profil som for aktivering, i henhold til bokstav b i denne artikkelen.
  - d. Statnett skal ha rett til å gi midlertidig dispensasjon fra krav til aktiveringsprofil til leverandør av balansetjenester med annen aktiveringsprofil, etter søknad. I behandling av søknaden skal Statnett vurdere graden av avvik og behovet for reguleringsevne i det aktuelle området.
2. Statnett skal ha rett til å bruke direkteaktiveringer til både system- og balansereguleringer.
  - a. Statnett skal ha rett til å bestille direkteaktivering dersom det oppstår et behov utover de planlagte aktiveringene.
  - b. Statnett skal bestille direkteaktivering av et bud med aktiveringsbeskjed til leverandør av balansetjenester så snart som mulig etter at behovet oppstår. Leverandør av balansetjenester skal starte endring i forbruk eller produksjon 2,5 minutter etter mottatt aktiveringsbestilling og med ti (10) minutter lineær ramping tilsvarende som ved planlagte aktiveringer, i henhold til nr. 1 bokstav b i denne artikkel.
  - c. Ved direkteaktiveringer skal Statnett bestille aktivering for gjeldende markedstidsenhet, og ut den påfølgende markedstidsenheten. Dersom leverandør av balansetjenester ikke mottar ny aktiveringsbeskjed 7,5 minutter før slutten av påfølgende markedstidsenhet,

som medfører videreføring av aktiveringen, skal leverandør av balansetjenester deaktivere budet. Leverandør av balansetjenester skal tilstrebe tilsvarende profil som ved aktivering, det vil si ti (10) minutters deaktiveringstid symmetrisk gjennom kvartersskiftet.

3. Statnett skal ha rett til å gi midlertidig dispensasjon fra krav til aktiveringsprofil til leverandør av balansetjenester med annen aktiveringsprofil, etter søknad. I behandling av søknaden skal Statnett vurdere graden av avvik og behovet for reguleringsevne i det aktuelle området.

Artikkel 66

Andre aktiveringsprosesser for mFRR balanseenergi

1. Statnett skal ha rett til å bruke periodeskiftaktivering for å håndtere strukturelle ubalanser rundt overgangen mellom markedstidsenheter.
  - a. Statnett skal ha rett til å aktivere budene i starten eller slutten av en markedstidsenhet ved periodeskiftaktivering.
  - b. Leverandør av balansetjenester skal levere periodeskiftaktiveringer i henhold til avtalt volum og effekt i periodene de er aktivert. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å bestemme rampingprofil selv.
2. Statnett skal kun bruke raskere aktivering av bud ved behov i forbindelse med systemregulering.
  - a. Dersom bud kan aktiveres raskere enn 12,5 minutter skal leverandør av balansetjenester opplyse om dette i budet.
  - b. Statnett skal bruke direkteaktivering ved raskere aktivering av bud.
  - c. Dersom Statnett bruker raskere aktivering, skal leverandør av balansetjenester aktivere i henhold til tiden oppgitt i budet.
3. I situasjoner der krav til driftssikkerheten gjør det nødvendig, skal Statnett ha rett til å deaktivere bud tidligere enn det som er i tråd med budets opprinnelige varighet.
  - a. For slike tidlige deaktiveringer skal leverandør av balansetjenester starte deaktivering etter ett (1) minutt forberedelsestid og skal deaktivere i løpet av fire (4) minutter.

Artikkel 67

Fastsettelse av pris i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Statnett skal fastsette prisen i aktiveringsmarkedet for mFRR, i EUR/MWh, separat for opp- og nedregulering per budområde, basert på marginalpris. Statnett skal sette prisen per 60 minutter med lik pris for alle markedstidsenheter i én (1) time.

2. Statnett skal benytte en felles nordisk budliste til å optimalisere planlagte aktiveringer.
3. Statnett skal benytte en nasjonal budliste til å optimalisere direkteaktiveringer.
4. Statnett skal benytte nasjonale prosesser i situasjoner med alternative fremgangsmåter i henhold til Artikkel 70.
5. Alle behov Statnett kan løse gjennom aktivering av mFRR i prisrekkefølge i forbindelse med ordinære aktiveringsprosesser, skal være prissettende for mFRR. Dette gjelder både balanse-reguleringer og systemreguleringer.
6. For markedstidsenheter uten noen regulering i en eller begge retninger skal Statnett fastsette mFRR-pris for området lik områdepris for døgnmarkedet.

Artikkel 68

Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Bud i aktiveringsmarkedet for mFRR skal være tilgjengelig for regulering når Statnett ber leverandør av balansetjenester om aktivering.
2. Statnett skal ha rett til å gi leverandør av balansetjenester midlertidig dispensasjon fra kravet om tilgjengelighet dersom åpenbare tekniske forhold, som nylig har oppstått, gjør aktivering umulig. I slike tilfeller skal leverandør av balansetjenester informere Statnett omgående.
3. Leverandør av balansetjenester skal besvare periodiske heartbeat-meldinger som Statnett sender for å verifisere at leverandør av balansetjenester er tilgjengelig for aktivering. Det skal være krav om 99 % tilgjengelighet for aktivering. Statnett skal måle tilgjengelighet per uke, basert på besvarte heartbeat-meldinger.
4. Dersom heartbeat-meldingen ikke besvares, skal Statnett ha rett til å markere budet som utilgjengelig på listen over tilgjengelige bud for den neste markedstidsenheten. Statnett skal gjøre budene tilgjengelig igjen når korrekt heartbeat-respons er gjenopprettet.
5. Dersom bud i aktiveringsmarkedet for mFRR ikke er tilgjengelig ved en faktisk aktivering, skal Statnett redusere betalingen slik fastsatt i artikkel 73.
6. Dersom leverandør av balansetjenester mottar aktiveringsmelding på et bud uten at aktiveringen i sin helhet finner sted, vil den være økonomisk ansvarlig for avvik i leveransen.

Artikkel 69

Informasjon om pris og volum av mFRR-balanseenergi

1. Statnett skal informere leverandør av balansetjenester som har gitt bud om mFRR-prisene se- nest tretti (30) minutter etter driftstimens slutt.

2. Statnett skal publisere informasjonen på ENTSO-E Transparency Platform.

Artikkel 70

Alternative fremgangsmåter i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Statnett skal ha rett til å benytte alternative fremgangsmåter dersom aktivering ikke kan skje i henhold til standard prosedyre. I slike situasjoner er alle prosesser nasjonale.
2. Ved ekstraordinære situasjoner skal Statnett så langt som mulig basere avgjørelser i aktiveringsmarkedet for mFRR på de grunnleggende prinsippene for markedsklarering.
3. I situasjoner der elektronisk kommunikasjon feiler kan Statnett gjennomføre regulering av innmeldt volum av mFRR basert på aktiveringsmelding på telefon. Volumet blir registrert og avregnet i henhold til artikkel 72.
4. I ekstraordinære situasjoner som omfattende driftsforstyrrelse, større datasystemproblemer eller lignende som gjør det umulig å aktivere bud etter eksisterende prosesser og å fastsette mFRR-priser innenfor rimelig tid, skal Statnett fastsette mFRR-priser etter beste skjønn.
5. Statnett skal informere markedsdeltakerne om situasjoner hvor alternative fremgangsmåter benyttes så raskt som praktisk mulig. Statnett skal informere på samme måte når normalforhold gjenopprettes.

Artikkel 71

Tildeling av volum mFRR-balanseenergi

1. Statnett skal tildele alle aktiverte volum mFRR-balanseenergi til berørt(e) balanseansvarlig(e) parter slik at en ubalansejustering kan beregnes, i henhold til artikkel 97 nr. 1 bokstav c.
2. Statnett skal beregne ubalansejustering hensyntatt ramp per markedstidsenhet basert på profilen i ordinær aktivering, i henhold til artikkel 65.

Artikkel 72

Avregning av levert mFRR-balanseenergi

1. Statnett skal avregne mFRR-balanseenergi basert på budene som er levert i aktiveringsmarkedet for mFRR, med informasjon om reguleringsvolum, pris og aktiveringstidspunkt.
2. Ved avvik mellom forpliktelse og leveranse skal Statnett ha rett til å redusere betalingen slik fastsatt i artikkel 73.

3. Statnett skal avregne alle bud som er aktivert, uavhengig av formål, til beste pris av mFRR-pris og budpris. Volumet blir beregnet som en blokk per markedstidsenhet basert på profilen i ordinær aktivering, i henhold til artikkel 65.
4. Dersom Statnett benytter bud for raskere aktivering, skal budene motta det beste av mFRR-prisen eller budpris, sistnevnte med et påslag på 1 EUR/MWh, for aktivert volum.
5. Dersom Statnett benytter bud for periodeskift, skal budene motta det beste av mFRR-prisen eller budpris, sistnevnte med et påslag i EUR/MWh, for aktivert volum. Størrelsen på påslaget vil fastsettes i vedtak om betaling, i henhold til fos § 27.
6. Statnett skal fastsette endelig avregning og overføre aggregert avregningsunderlag til eSett for oppgjør. Avregningsunderlaget sendes daglig til eSett dagen etter driftsdøgnet. Siste frist for å oppdatere endelig avregning er tretten (13) dager etter driftsdøgnet.

Artikkel 73

Avregning av mFRR-balanseenergi som ikke er levert

1. Statnett skal ved avregning av levert aktivering ta utgangspunkt i innleverte bud for aktivering. Dersom aktivering ikke skjer i sin helhet skal dette defineres som avvik. Dersom heartbeat-meldingen ikke besvares skal Statnett ha rett til å markere budet som utilgjengelig på listen over tilgjengelige bud for neste markedstidsenhet. Dette vil føre til at budet regnes som ikke levert. For bud som har deltatt i kapasitetsmarkedet for mFRR vil betalingen reduseres i henhold til artikkel 44 nr. 1.
2. Statnett skal ha rett til å avkorte betalingen ved avvik basert på differansen mellom bestilt aktivering og utført regulering. Dersom aksepterte bud i aktiveringsmarkedet for mFRR, som har fått tilslag gjennom kapasitetsmarkedet for mFRR, ikke kan aktiveres når Statnett ber om aktivering, skal prisen for avviket settes til marginalprisen i kapasitetsmarkedet for mFRR, for tilsvarende markedstidsenhet, multiplisert med en faktor på tjuufem (25).
3. Ved manglende leveranse i tråd med nr. 2, og dersom leverandør av balansetjenester ikke har fått tilslag på bud i kapasitetsmarkedet for mFRR innenfor tilsvarende markedstidsenhet, skal prisen for avviket beregnes til fastsatt marginalpris i kapasitetsmarkedet for mFRR for tilsvarende markedstidsenhet, multiplisert med to (2).

Artikkel 74

Konsekvenser for leverandør av balansetjenester i aktiveringsmarkedet for mFRR ved manglende overholdelse av vilkårene

1. Ved mislighold av vilkårene skal Statnett gjøre leverandør av balansetjenester oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.

2. Ved vesentlig eller gjentatt mislighold skal Statnett ha rett til å ekskludere leverandør av balansejenester fra deltakelse i aktiveringsmarkedet for mFRR med umiddelbar virkning, og skal ha rett til å kreve tilbakebetaling for perioden.

KAPITTEL 6

Vilkår for aktiveringsmarkedet for mFRR-D

Artikkel 75

Krav til deltakelse i aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende vilkår for deltakelse i aktiveringsmarkedet for mFRR-D:
  - a. For å delta i aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal leverandør av balansetjenester sikre at reguleringer blir fullt ut aktivert maksimalt femten (15) minutter etter bestillingstidspunktet.
  - b. Leverandør av balansetjenester skal sende respons på aktiveringsmelding til Statnett senest innen to (2) minutter etter mottak av aktiveringsmelding.
  - c. Statnett skal ha rett til å fastsette ytterlige krav for mFRR-D i avtalen mellom Statnett og leverandør av balansetjenester, om følgende tekniske spesifikasjoner:
    - i. Detaljering av krav til utforming av bud med de ulike budattributtene,
    - ii. Krav til tilgjengelighet for bud og varsling ved utilgjengelighet,
    - iii. Ansvarsforhold ved aktivering,
    - iv. Krav til svar på heartbeat og aktiveringsmeldinger.
  - d. For felleseide anlegg skal bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D registreres av kun én (1) leverandør av balansetjenester.
2. Statnett skal stille følgende krav til elektronisk aktivering av mFRR-D:
  - a. Leverandør av balansetjenester skal ha programvare med funksjonalitet for å motta, godkjenne og returnere svar på aktiveringer fra Statnett elektronisk,
  - b. Leverandør av balansetjenester skal ha programvare for kommunikasjon med Statnett.
3. Statnett skal ha rett til å gi midlertidig dispensasjon fra kravene for deltagelse i aktiveringsmarkedet for mFRR-D. Midlertidig dispensasjon skal vurderes og eventuelt innvilges etter søknad om prekvalifisering og på bakgrunn av behov for økt likviditet i markedet eller for å ivareta en sikker systemdrift.

Artikkel 76

Tjenesteutsetting av aktivering av mFRR-D

1. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å sette ut håndtering av aktiveringer til andre aktører som oppfyller kravet til elektronisk aktivering fra Statnett, dersom de selv ikke oppfyller kravet til elektronisk aktivering fra Statnett.
2. En tjenesteutsetting skal ikke endre ansvarsforholdet mellom Statnett og leverandør av balansetjenester.
3. Leverandør av balansetjenester som tjenesteutsetter skal sørge for at aktiveringene utføres av den som utfører tjenesten på vegne av dem.
4. Leverandør av balansetjenester skal informere Statnett om hvem som har hvilke roller til enhver tid.

Artikkel 77

Frister for aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Åpningstid for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D er etter at resultatet fra døgnet er kunngjort, normalt rundt kl. 13.00 dagen før driftsdøgnet.
2. Foreløpig frist for å gi bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal være kl. 21.30 dagen før driftsdøgnet, men Statnett skal akseptere bud frem til lukketiden som angitt i nr. 3 i denne artikkel.
3. Lukketid skal være førtifem (45) minutter før hver driftstid.
4. Etter lukketid skal budene være bindende og kan ikke oppdateres eller trekkes.
5. Ved dokumenterbare og relevante tekniske feil skal leverandør av balansetjenester ha rett til å trekke bud etter lukketid.

Artikkel 78

Krav til bud og budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Et bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal gjelde et spesifisert volum og pris for opp- eller nedregulering i en markedstidsenhet.
2. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende krav for budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR-D:
  - a. Bud skal leveres elektronisk i henhold til Statnett sin spesifisering,

- b. Bud skal leveres per stasjonsgruppe,
  - c. Bud skal leveres separat for opp- og nedregulering,
  - d. Bud skal leveres per markedstidsenhet, i henhold til artikkel 10.
3. Leverandør av balansetjenester er forpliktet til å kunne levere mFRR-D i tråd med sine bud i markedet. Forpliktelser som følge av handel i andre markeder skal derfor ikke begrense leverandør av balansetjenesters evne til å levere i henhold til tilbudt reguleringsvolum.
4. Leverandør av balansetjenester skal oppgi følgende for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D:
  - a. Budkvantum i MW,
  - b. Pris i euro per MWh,
  - c. Reguleringsretning,
  - d. Markedstidsenhet,
  - e. Delbarhet,
  - f. Varighet og hviletid for bud med begrensninger, i henhold til nr. 9,
  - g. Aktiveringstid, i henhold til nr. 8,
  - h. Lokalisering i form av stasjonsgruppe og budområde.
5. Statnett skal stille følgende krav til budpris:
  - a. Bud skal leveres i inkremitter på 0,01 EUR per MWh.
  - b. Laveste tilbudspris for oppregulering skal være nærmeste hele 0,01 EUR over områdepris i døgnet.
  - c. Høyeste tilbudspris for nedregulering, skal være nærmeste hele 0,01 EUR under områdepris i døgnet.
  - d. Øvre prisgrense for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal være 10 000 EUR/MWh.
  - e. Nedre prisgrense for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal være -10 000 EUR/MWh.
6. Statnett skal stille følgende krav til budkvantum:
  - a. Minste budkvantum skal være 10 MW, med trinn på 1 MW, med følgende unntak:

- i. Leverandør av balansetjenester kan levere ett (1) bud fra og med 5 MW til og med 9 MW per stasjonsgruppe og per reguleringsretning.
  - b. Bud regnes som delbare med mindre leverandør av balansetjenester spesifiserer unntak.
  - c. Leverandør av balansetjenester har rett til å oppgi et minstevolum for aktivering i budet.
7. Statnett skal ha rett til å stille krav om oppdeling av et bud av hensyn til lokalisering i nettet og budets størrelse.
8. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å oppgi aktiveringstid. Maksimal aktiveringstid skal være femten (15) minutter etter mottatt aktiveringsmelding.
9. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å gi bud med begrensninger i varighet og hviletid for volum der tilgjengeligheten til budene vil bli påvirket av hvordan de aktiveres. Slike begrensninger skal spesifiseres i budet. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å bruke følgende begrensninger i varighet og hviletid i budgivningen:
  - a. For bud som er teknisk koblet for en sammenhengende tidsperiode skal leverandør av balansetjenester ha rett til å fastsette en hviletid mellom hver aktivering av budene. En slik begrensning skal spesifiseres i budene med hele markedstidsenheter.
10. For bud som er teknisk koblet for en sammenhengende tidsperiode skal leverandør av balansetjenester ha rett til å begrense maksimal varighet for sammenhengende aktivering. En slik begrensning skal spesifiseres i budene med hele markedstidsenheter. Leverandør av balansetjenester skal kun levere mFRR-D fra reguleringsobjekter i samsvar med de godkjente parametrene fra prekvalifiseringen.

Artikkel 79

Aksept og fastsettelse av pris for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Statnett skal velge bud i prisrekkefølge.
2. Statnett skal benytte budprisen som er oppgitt i budet ("pay as bid") fra hver enkelt leverandør av balansetjenester til å sette prisen for en aktivering.
3. I tilfelle budets egenskaper kan bidra til bedre håndtering av driftsforstyrrelser og dimensjonerende hendelser, skal Statnett ha rett til å avvike fra prisrekkefølge på bakgrunn av en samlet vurdering av følgende budegenskaper:
  - a. Begrensninger i budets varighet og hviletid,
  - b. Øvrige tekniske egenskaper ved aktivering av budet som aktiveringstid, deaktiveringstid, minstevolum og andre egenskaper ved aktivering av budet,
  - c. Lokalisering,

d. Budkvantum.

4. Statnett skal ikke kompensere leverandør av balansetjenester i det tilfellet bud ikke velges i tråd med nr. 3.
5. Statnett skal ha rett til å markere bud som utilgjengelige i gjeldende markedstidsenhet dersom det kan oppstå systemtekniske problemer ved aktivering. Dette gjelder typisk situasjoner der lokale flaskehalsen blir forverret ved aktivering av bud i spesifikke områder. Budgivere med bud som blir markert som utilgjengelige skal ikke få kompensasjon for dette.
6. Statnett skal markere bud som utilgjengelig dersom leverandør av balansetjenester ikke er tilgjengelig for aktivering, eller dersom Statnett identifiserer åpenbare feil i budgivningen
7. Statnett skal ha rett til å suspendere bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D i henhold til fos § 11 annet ledd dersom Statnett vurderer at prissettingen ikke er samfunnsøkonomisk effektiv. Statnett har i disse situasjonene rett til å benytte tilbudt volum til gjeldende pris i døgnet for det relevante budområdet. Dersom driftssituasjonen tillater det, skal Statnett kontakte berørte leverandør av balansetjenester for å få begrunnelse for budpriser før denne mulighet benyttes. Dersom bestemmelsen benyttes, skal Statnett varsle leverandør av balansetjenester per telefon. Statnett skal også informere leverandør av balansetjenester skriftlig innen rimelig tid.

Artikkel 80

Aktivering av bud for mFRR-D balanseenergi

1. Statnett skal sende aktiveringsmeldinger i tråd med informasjonen og egenskapene som er oppgitt i budene. Ved aktivering skal leverandør av balansetjenester regulere i henhold til aktiveringsbestilling med volum og type aktivering. Tidspunkt for opp- og nedramping av hvert bud skal gjennomføres i tråd med nr. 4 i denne artikkel.
2. Statnett skal fastsette aktiveringstidspunktet basert på bestillingstidspunktet og aktiveringstid som er oppgitt i budinformasjonen.
3. Dersom leverandør av balansetjenester ikke har oppgitt aktiveringstid skal Statnett sette aktiveringstid til fem (5) minutter etter bestillingstidspunkt.
4. Statnett skal bruke følgende aktiveringsprosesser:
  - a. Starttidspunktet for aktivering skal være full aktiveringstid etter at Statnett aktiverer et bud.
  - b. Sluttidspunktet for aktiveringen skal være slutt på markedstidsenheten ved planlagt aktivering og slutt på neste markedstidsenhet ved direkteaktivering.
5. Leverandør av balansetjenester som utfører aktiveringen skal følge opp at eventuell varighet og hviletid som er angitt i budet overholdes.

6. Statnett skal aktivere i henhold til følgende krav:
  - a. Aktivering av et bud skal bestilles med aktiveringsbeskjed til leverandør av balansetjenester så snart som mulig etter at behovet oppstår.
  - b. Aktiveringer skal gjelde for gjeldende markedstidsenhet, og ut den neste markedstidsenheten. Dersom leverandøren ikke mottar ny aktiveringsbeskjed 7,5 minutter før oppgitt sluttidspunkt i aktiveringen som medfører videreføring av aktiveringen, skal leverandør av balansetjenester avslutte aktiveringen ved oppgitt sluttidspunkt.
7. Statnett skal klassifisere aktiveringer av mFRR-D som enten:
  - a. Balansereguleringer, eller
  - b. Systemreguleringer
8. Statnett skal loggføre alle aktiveringer av mFRR-D, og angi en detaljert beskrivelse av bakgrunnen for aktiveringen og begrunnelse for den valgte klassifiseringen i henhold til nr. 7.

Artikkel 81

Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Bud skal være tilgjengelig for regulering når Statnett ber leverandør av balansetjenester om aktivering.
2. Statnett skal ha rett til å gi leverandør av balansetjenester midlertidig dispensasjon fra kravet om tilgjengelighet dersom åpenbare tekniske forhold, som nylig har oppstått, gjør aktivering umulig. I slike tilfeller skal leverandør av balansetjenester underrette Statnett omgående.
3. Leverandør av balansetjenester skal besvare periodiske heartbeat-meldinger som Statnett sender for å verifisere at leverandør av balansetjenester er tilgjengelig for aktivering. Det skal være krav om 99 % tilgjengelighet for aktivering. Statnett skal måle tilgjengelighet per uke, basert på besvarte heartbeat-meldinger.
4. Dersom heartbeat-meldingen ikke besvares, skal Statnett ha rett til å markere som budet som utilgjengelig for den neste markedstidsenheten.
5. Dersom bud ikke er tilgjengelig ved en faktisk aktivering, skal Statnett ha rett til å redusere betalingen slik fastsatt i henhold til artikkel 86.
6. Dersom leverandør av balansetjenester mottar aktiveringsmelding på et bud uten at aktiveringen i sin helhet finner sted, vil den være økonomisk ansvarlig for avvik i leveransen.

Artikkel 82

Informasjon om pris og volum av mFRR-D balanseenergi

1. Statnett skal informere budgivere om aktiverte mFRR-D bud senest tretti (30) minutter etter driftstimens slutt.
2. Statnett skal publisere aggregert informasjon om aktiverte bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D.

Artikkel 83

Alternative fremgangsmåter i aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Statnett skal ha rett til å benytte alternative fremgangsmåter dersom aktivering ikke kan skje i henhold til standard prosedyre.
2. Den alternative fremgangsmåten vil avhenge av når feilen har oppstått på følgende måte:
  - a. Ved feil før innsending av bud kan Statnett kontakte leverandør av balansetjenester og be dem om å sende bud via alternativ fremgangsmåte, eventuelt å bekrefte bud som allerede er sendt inn.
  - b. Ved feil ved aktivering som gjør at denne ikke kan skje i henhold til standard prosedyre skal leverandør av balansetjenester være tilgjengelig for aktivering ved bruk av telefon.
  - c. Statnett kan ved alternativ fremgangsmåte be leverandør av balansetjenester aktivere et bestemt volum. Volumet blir registret og avregnet i henhold til artikkel 85.
3. Statnett skal informere markedsdeltakerne om situasjoner hvor alternative fremgangsmåter benyttes så raskt som praktisk mulig. Statnett skal informere på samme måte når normalforhold gjenopprettes.

Artikkel 84

Tildeling av volum mFRR-D-balanseenergi

Statnett skal tildele alle aktiverte volum mFRR-D balanseenergi til berørt(e) balanseansvarlig(e) parter slik at en ubalansejustering kan beregnes, i henhold til artikkel 97 nr. 1 bokstav c.

Artikkel 85

Avregning av levert mFRR-D-balanseenergi

1. Statnett skal avregne mFRR-D-balanseenergi basert på budene som er levert i aktiveringsmarkedet for mFRR-D, med informasjon om reguleringsvolum, pris og aktiveringsperiode.

2. Ved avvik mellom forpliktelse og leveranse skal Statnett ha rett til å redusere betalingen slik fastsatt i artikkel 86.
3. Grunnlagsdata for levert mFRR-D-balanseenergi skal angis i MWh og tilhørende pris i EUR/MWh/h.
4. Leverandør av balansetjenester skal informere Statnett dersom det oppdages feil med aktivering- eller stopptid. Leverandør av balansetjenester skal ha rett til å gjøre endringene innenfor maksimal aktivering- og deaktiveringstid.
5. Statnett skal ved avregning av levert mFRR-D-balanseenergi ta utgangspunkt i femten (15) minutters deaktiveringstid. Lenger deaktiveringstid skal defineres som avvik i forhold til avtalt leveranse.
6. Statnett skal beregne endelig avregning og overføre aggregert avregningsunderlag til eSett for oppgjør. Avregningsunderlaget sendes daglig til eSett dagen etter driftsdøgnet. Siste frist for å oppdatere endelig avregning er tretten (13) dager etter driftsdøgnet.

Artikkel 86

Avregning av mFRR-D balanseenergi som ikke er levert

1. Statnett skal ved avregning av levert aktivering ta utgangspunkt i innleverte bud for aktivering. Dersom aktivering ikke skjer i sin helhet skal dette defineres som avvik. Dersom heartbeat-meldingen ikke besvares skal Statnett ha rett til å markere budet som utilgjengelig på listen over tilgjengelige bud for neste markedstidsenhet. Dette vil føre til at budet regnes som ikke levert. For bud som har deltatt i kapasitetsmarkedet for mFRR-D vil betalingen reduseres i henhold til artikkel 56 nr. 1.
2. Statnett skal ha rett til å avkorte betalingen dersom bud ikke kan aktiveres i henhold til budinformasjon. Avkorting skal beregnes som andelen av volumet som ikke er levert, multiplisert med kapasitetsbetalingen for den siste uken (7 dager) per feilslåtte aktivering, i henhold til artikkel 57.
3. Ved manglende leveranse i tråd med nr. 2, og dersom leverandør av balansetjenester ikke har fått tilslag på bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D innenfor samme markedssegment, skal Statnett beregne avkorting som andelen av volumet som ikke er levert multiplisert med marginalpris for tilsvarende markedsenhet i kapasitetsmarkedet for mFRR-D og en faktor på to (2).

Artikkel 87

Konsekvenser for leverandør av balansetjenester i aktiveringsmarkedet for mFRR-D ved manglende overholdelse av vilkårene

1. Ved mislighold av vilkårene skal Statnett gjøre leverandør av balansetjenester oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
2. Ved vesentlig eller gjentatt mislighold har Statnett skal ha rett til å ekskludere leverandør av balansetjenester fra deltakelse i aktiveringsmarkedet for mFRR-D med umiddelbar virkning, og skal samtidig ha rett til å kreve tilbakebetalt betalingen for perioden.

DEL 3

VILKÅR FOR BALANSEANSVARLIGE

Artikkel 88

Balanseansvar

1. Et målepunkt skal til enhver tid ha én (1) balanseansvarlig som er økonomisk ansvarlig for ubalansene.
2. En markedsdeltaker skal selv kunne være balanseansvarlig eller inngå avtale med en eksisterende balanseansvarlig om håndtering av balanseansvaret i målepunktet.
3. Statnett skal fastsette krav om at balanseansvarlig femten (15) minutter etter lukketid i intradagmarkedet skal være i planlagt balanse, og deretter i sanntid arbeide for å være balansert.

Artikkel 89

Krav for å bli balanseansvarlig

1. Statnett skal sørge for at de som skal opptre som balanseansvarlig oppfyller følgende krav innen de godkjennes som balanseansvarlig:
  - a. Innehar en gyldig omsetningskonsesjon fra RME, eller en bekreftelse fra RME på at omsetningskonsesjon ikke er påkrevd.
  - b. har inngått avregningsavtale for ubalanser med eSett.
  - c. har inngått balanseavtale med Statnett.
  - d. har fullført registrering i Systemstøtten for Ediels adresseregister med nødvendig godkjenning av Systemstøtten for Ediel for å utveksle Ediel-meldinger.
  - e. har fullført registrering i balanseavregningen hos eSett.
  - f. har opprettet påkrevd konto for avregning og sikkerhetsstillelse i tråd med avregningsavtalen etter nr. 1 bokstav b i denne artikkel.
  - g. har stilt påkrevd sikkerhet i henhold til avregningsavtalen minimum tre (3) uker før aktivitet som balanseansvarlig skal begynne.
2. Balanseavtalen skal tre i kraft samtidig som aktøren settes aktiv som balanseansvarlig i balanseavregningen hos eSett.

Artikkel 90

Krav til at balanseansvarlig er økonomisk ansvarlig for sine ubalanser

1. Statnett skal sikre at balanseansvarlig er økonomisk ansvarlig for sine ubalanser ved at krav som stilles til balanseansvarlig i disse vilkår inngår i balanseavtalen med de balanseansvarlige.
2. Statnett skal sørge for at avregning av ubalanser slik det er gitt av disse vilkår utføres av Statnett eller den tredjepart som Statnett har overlatt denne oppgaven til.

Artikkel 91

Krav til avregningsdata og -struktur for å beregne ubalanser

1. Balanseansvarlig skal dele informasjon om reguleringsobjekter som inngår i deres balanseansvar når Statnett fastsetter stasjonsgrupper i henhold til artikkel 8.
2. Balanseansvarlig skal rapportere følgende avregningsstruktur til Statnett:
  - a. For hvilke markedsdeltakere den balanseansvarlige har påtatt seg balanseansvar for produksjon, samt i hvilke nettavregningsområder dette gjelder.
  - b. For hvilke markedsdeltakere den balanseansvarlige har påtatt seg balanseansvar for forbruk og handel, samt i hvilke nettavregningsområder dette gjelder.
  - c. Interne kommersielle handelsplaner for de markedsdeltakere som den balanseansvarlige har påtatt seg balanseansvar for.
  - d. Interne og eksterne kommersielle handelsplaner registrert på markeds plass hvor balanseansvarlig er markeds plasskonesjonær.
3. Balanseansvarlig skal rapportere følgende avregningsdata til Statnett:
  - a. Handelsvolum for interne kommersielle handelsplaner for de markedsdeltakere som den balanseansvarlige har påtatt seg balanseansvar for.
  - b. Handelsvolum for interne og eksterne kommersielle handelsplaner registrert på markeds plass hvor balanseansvarlig er markeds plasskonesjonær.

Artikkel 92

Regler for å endre posisjon før og etter lukketid på intradagmarkedet

1. Etter lukketid på døgnet og før lukketid på intradagmarkedet, skal balanseansvarlige kunne:
  - a. endre sine eksterne kommersielle handelsplaner ved handel på intradagmarkedet.

- b. endre sine interne kommersielle handelsplaner ved bilateral handel med andre balanseansvarlige i samme budområde.
2. Inntil femten (15) minutter etter lukketid på intradagmarkedet, skal balanseansvarlige kunne endre sine interne kommersielle handelsplaner ved bilateral handel med andre balanseansvarlige i samme budområde.
3. Balanseansvarlig skal rapportere kjøps- og salgspforpliktelse til Statnett fortløpende etter hvert som de inngås, og senest førtifem (45) minutter før aktuell balanseavregningsperiode.

Artikkel 93

Avgrensning av et ubalanseområde

Avgrensningen av ubalanseområder og områder for ubalansepris skal sammenfalle med inndelingen av budområder.

Artikkel 94

Balanseavregningsperiode

Balanseavregningsperioden skal være på seksti (60) minutter.

Artikkel 95

Beregning av ubalanser

1. Følgende volum skal inngå ved beregning av ubalanse for hver balanseansvarlig, for hver balanseavregningsperiode og hvert ubalanseområde:
  - a. Endelig posisjon,
  - b. Tildelt volum,
  - c. Ubalansejustering.
2. Endelig posisjon skal anses som summen av den balanseansvarliges interne og eksterne kommersielle handelsplaner.
3. Det tildelte volumet for hver balanseansvarlig skal anses som summen av:
  - a. Produksjon og forbruk som måles med en registreringsfrekvens tilsvarende balanseavregningsperioden.
  - b. Beregnet volum for produksjon og forbruk som måles med en registreringsfrekvens som avviker fra balanseavregningsperioden.

- c. Beregnet differanse mellom innmating og uttak i et nettavregningsområde.
4. Ubalansejustering for hver balanseansvarlig fra reguleringsobjekt som inngår i den balanseansvarliges balanseansvar, skal anses som summen av aktivert volum for følgende:
- a. Balansetjenester for balanse- og systemregulering:
    - i. mFRR,
    - ii. aFRR,
    - iii. FCR,
    - iv. mFRR-D,
    - v. Aktivert volum innebefatter også aktiveringer utført for ovennevnte balansetjenester med bakgrunn i vanskelig driftsituasjon, alternative fremgangsmåter og lignende.
  - b. Systemtjenester som benyttes for å minske deterministiske frekvensavvik:
    - i. Produksjonsglatting,
    - ii. Produksjonsflytting/periodeskift,
    - iii. Kvartersflytting.
5. Statnett skal beregne balanseansvarliges ubalanse for hver balanseavregningsperiode og ubalanseområde som differansen mellom endelig posisjon, tildelt volum og ubalansejustering.

Artikkel 96

Fastsettelse av dominerende reguleringsretning

1. Statnett skal fastsette en dominerende reguleringsretning for hver balanseavregningsperiode og hvert budområde basert på aktivert mFRR-balanseenergi etter følgende regler:
- a. Når budområdet ikke har samme pris på aktivert mFRR-balanseenergi som tilgrensende budområder, skal dominerende reguleringsretning fastsettes basert på netto aktivert mFRR-balanseenergi i budområdet.
  - b. Når budområdet har samme pris på aktivert mFRR-balanseenergi som tilgrensende budområder, skal dominerende reguleringsretning fastsettes basert på netto aktivert mFRR-balanseenergi i budområdene.
  - c. Ved positiv nettosum fastsettes dominerende reguleringsretning til opp.
  - d. Ved negativ nettosum fastsettes dominerende reguleringsretning til ned.

- e. Ved hverken positiv eller negativ nettosum fastsettes ingen dominerende reguleringsretning.
2. Statnett skal ved fastsettelse av dominerende reguleringsretning også ta hensyn til aktivert volum av mFRR-D dersom aktiveringen av mFRR-D er klassifisert som balanseregulering i tråd med artikkel 80 nr. 7.

Artikkel 97

Beregning av ubalansepris

1. Statnett skal fastsette en ubalansepris for hver balanseavregningsperiode og hvert ubalanseområde basert på dominerende reguleringsretning og pris for aktivert mFRR-balanseenergi, basert på følgende kriterier:
  - a. Når dominerende reguleringsretning er opp skal ubalanseprisen settes lik oppreguleringsprisen for mFRR-balanseenergi.
  - b. Når dominerende reguleringsretning er ned skal ubalanseprisen settes lik nedreguleringsprisen for mFRR-balanseenergi.
  - c. Når det ikke er definert noen dominerende reguleringsretning skal ubalanseprisen settes lik verdien av unngått aktivering i henhold til artikkel 98. Denne skal justeres med insentivkomponenten i henhold til artikkel 99.
2. Statnett skal ved fastsettelse av ubalansepris også ta hensyn til prisen for mFRR-D dersom aktiveringen av mFRR-D er klassifisert som balanseregulering i tråd med artikkel 80 nr. 7.

Artikkel 98

Verdien av unngått aktivering

Verdien av unngått aktivering skal beregnes som et gjennomsnitt av det tilgjengelige mFRR-oppregeringsbud med lavest pris og det tilgjengelige mFRR-nedreguleringsbud med høyest pris i relevant ubalanseområde i den aktuelle balanseavregningsperioden.

Artikkel 99

Insentivkomponent

Insentivkomponenten skal beregnes som differansen mellom prisen på døgnet markedet og verdien av unngått aktivering i det aktuelle ubalanseområdet. Denne beregnes for hver balanseavregningsperiode hvor det ikke er definert en dominerende reguleringsretning.

Artikkel 100

Avregning av ubalanser

1. Statnett skal prise ubalanser i en balanseavregningsperiode med samme pris for positive og negative ubalanser.
2. For hver balanseavregningsperiode skal betaling for ubalanser utføres etter følgende regler:
  - a. Statnett skal betale den balanseansvarlige når:
    - i. denne har en positiv ubalanse og ubalansepris er positiv.
    - ii. denne har en negativ ubalanse og ubalansepris er negativ.
  - b. Balanseansvarlig skal betale Statnett når:
    - i. denne har en positiv ubalanse og ubalansepris er negativ.
    - ii. denne har en negativ ubalanse og ubalansepris er positiv.

Artikkel 101

Ferdigstillelse av balanseavregningen

1. Statnett skal gjøre kjent betalingsforpliktelse eller tilgodehavender for hver enkelt balanseansvarlig innen atten (18) kalenderdager etter hvert driftsdøgn.
2. Statnett skal utføre fakturering ukesvis, og normalt første arbeidsdag uken etter at samtlige dager i en faktureringsuke er ferdig avregnet.
3. Balanseansvarlig skal kunne melde om eventuelle feil innen utgangen av den uken aktuell betalingsforpliktelse eller tilgodehavende er blitt fakturert. Feil i ubalansejusteringen skal kunne påklages til Statnett påfølgende dag, og senest 14:00 mandag etter aktuell uke.

Artikkel 102

Avregning av ytterligere kostnader

Statnett skal ha rett til å kreve gebyrer for å dekke kostnader til å utføre balanseavregning, samt den andel av kjøpskostnadene for balansekapasitet, administrasjonskostnader og andre kostnader i forbindelse med balansering som tilskrives avregningsansvarlig i tråd med RME-godkjent metode for en ytterligere avregningsordning i henhold til EB artikkel 44 nr. 3. Disse kostnadene skal avregnes separat fra balanseavregningen og i tråd med slik RME-godkjent metode.

Artikkel 103

Konsekvenser for balanseansvarlige ved manglende overholdelse av vilkårene

1. Krav som stilles til balanseansvarlige skal innarbeides i balanseavtalen mellom Statnett og de balanseansvarlige.
2. Ved mislighold av balanseavtalen skal Statnett gjøre balanseansvarlig oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
3. Ved vesentlig eller gjentatt mislighold kan Statnett heve balanseavtalen med umiddelbar virkning.

Artikkel 104

Delegering av oppgaver knyttet til balanseavregningen

1. Statnett skal ha rett til å delegere oppgaver i forbindelse med koordinering av balanseavregningen, i hovedsak relatert til daglig drift, til eSett Oy.
2. Statnett skal beholde ansvaret for at balanseavregningen i Norge utføres i henhold til forpliktelser og krav gitt i eller i medhold av energiloven, i samsvar med EB artikkel 13 nr. 1.